

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр

Галузь знань _____ 01 Освіта/Педагогіка _____

Спеціальність 014.02 Середня освіта (Мова та література (англійська))

на тему: Використання подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів
старшої школи на уроках англійської мови

ДРСОА.017240.01.04

Виконала: студентка 2-го курсу
група СОАм-20-1

_____ В. Л. Грушкевич

Керівник
канд. психол. наук, доц.

_____ І. В. Коваль

До захисту допускаю:
Зав. кафедри іншомовної освіти і
міжкультурної комунікації
д-р. пед. наук, проф.

_____ 2021р.

_____ Н. М. Бідюк

Хмельницький, 2021

Завдання

АНОТАЦІЯ

Грушкевич В. Л. Використання подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи на уроках англійської мови. – Дипломна робота магістра.

Дипломна робота магістра на здобуття кваліфікації магістра за спеціальністю 014.02 – Середня освіта (Мова та література (англійська)). – Хмельницький національний університет, факультет міжнародних відносин і права, кафедра іншомовної освіти і міжкультурної комунікації, наук. кер.: канд. психол. наук, доц. Коваль І. В. – Хмельницький, 2021.

Загальний обсяг роботи становить 107 сторінок, із них 79 – основного тексту. Робота містить 3 додатки та 74 джерела посилання.

Ключові слова: аудіювання, аудитивні уміння, подкаст, технологія навчання, комплекс вправ.

Дипломна робота магістра присвячена дослідженню процесу формування аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англійськомовних навчальних подкастів.

У роботі розглянуто зміст, етапи та систему вправ для навчання аудіювання учнів старшої школи на уроках іноземної мови. Обґрунтовано технологію роботи з англійськомовними навчальними подкастами. Розроблено комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англійськомовних навчальних подкастів. Здійснено експериментальну перевірку ефективності розробленого комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англійськомовних навчальних подкастів.

Підпис автора

Дата подання роботи до захисту

SUMMARY

Hrushkevych V. L. Using Podcasts for Developing High School Students' Listening Skills at the English Lessons. – Master thesis.

Thesis for obtaining Master's degree in specialty 014.02 – Secondary education (Language and Literature (English)). – Khmelnytskyi National University, Faculty of International Relations and Law, Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, scientific supervisor: Doctor of Philosophy (Psychological Sciences), Assoc. Prof. Koval I. V. – Khmelnytskyi, 2021.

The paper consists of 107 pages, the main text comprising 79 pages. The work contains 3 appendices and 74 cited sources.

Key words: listening comprehension, auditory skills, podcasts.

The thesis deals with the problem of development of high school students' auditory skills by means of English educational podcasts.

The paper considers the content, stages and system of exercises for teaching high school students' listening comprehension. Various scientific approaches to the podcasts technology have been investigated. A set of exercises for the development of high school students' auditory skills by means of English educational podcasts has been developed. The effectiveness of the proposed set of exercises for the development of high school students' auditory skills by means of English educational podcasts has been confirmed experimentally.

Author's signature

The date of the work submission to defence

ЗМІСТ

	С.
Вступ.....	7
1 Теоретичні засади формування аудитивних умінь старшокласників в процесі вивчення іноземної мови.....	10
1.1. Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності та його структура...	10
1.2 Навчання аудіюванню на уроках іноземної мови у старшій школі.....	18
1.2.1 Етапи навчання аудіюванню старшокласників на уроках іноземної мови.....	19
1.2.2 Система вправ для навчання аудіювання учнів старших класів на уроках іноземної мови.....	22
1.2.3 Критерії відбору аудіо матеріалу для навчання аудіювання старшокласників.....	26
1.3 Фактори ефективного перебігу процесу аудіювання у старшій школі на уроках іноземної мови.....	31
2 Процес розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.....	38
2.1 Подкаст як засіб розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи на уроках іноземної мови.....	38
2.1.1 Використання англомовних навчальних подкастів на уроках іноземної мови.....	38
2.1.2 Технологія роботи з англомовними навчальними подкастами.....	50
2.1.3 Критерії відбору англомовних навчальних подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи.....	52
2.2 Комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої коли засобами англомовних навчальних подкастів.....	58
2.3 Динаміка та результати експериментальної роботи.....	65

Висновки	77
Перелік джерел посилання.....	80
Додаток А Комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої коли засобами англомовних навчальних подкастів LearnEnglish by the British Council та The English We Speak.....	88
Додаток Б Контрольні тестові завдання для визначення рівня розвитку аудитивних умінь учнів старших класів.....	100
Додаток В Календарно-тематичне планування з англійської мови до підручника О.Карпюк “English 11”, рівень стандарту.....	105

ВСТУП

Актуальність дослідження. У наш час мова є найважливішим засобом спілкування, без якого неможливе існування і розвиток людського суспільства. Розширення та підвищення якості характеру міжнародних зв'язків нашої держави, інтернаціоналізація усіх сфер суспільного життя збільшують значення іноземної мови, зокрема англійської, в практичній та інтелектуальній діяльності людини.

Дуже часто випускники школи на достатньому рівні опановують лексичні та граматичні знання і вміння, але не здатні точно зрозуміти свого співрозмовника, в результаті чого порушується спілкування між людьми, а згодом контакт між ними. Причиною цього є те, що в процесі вивчення іноземної мови учні не досягають мінімально достатнього рівня сприйняття мови на слух. Тому у сучасних умовах постає необхідність розвитку іншомовних аудитивних умінь як показника здатності учня до іншомовного спілкування, обов'язковим компонентом якого є розуміння мовлення носія мови на слух.

Для забезпечення ефективного розвитку аудитивних умінь варто впроваджувати нові методологічні підходи в умовах бурхливого розвитку інформаційних та телекомунікаційних технологій. У процесі викладання англійської мови у старшій школі особливе місце відіграють інтернет-ресурси, які містять різноманітні навчальні матеріали, зокрема подкасти. Використання навчальних подкастів забезпечує насамперед розвиток аудитивних умінь старшокласників на основі цікавих за змістом автентичних матеріалів та вирішує низку методичних завдань на занятті з іноземної мови.

Дослідження особливостей формування іншомовних аудитивних умінь і навичок знаходимо в працях С. Говорун, О. Леонтєва, М. Ляховицького, О. Мартиненко, О. Старостенко, О. Тарнопольського, Л. Шевкопляс. Важливе місце посідають методичні праці, присвячені навчанню аудіювання: І. Задорожної, В. Златнікова, Л. Князевої, О. Сіваченко, К. Суздалевої,

І. Щукіної. Серед зарубіжних наукових праць варті уваги дослідження Дж. Хармера, В. Еллей, К. Хетт, А. Шмідта.

Проблеми застосування подкастів у навчанні іноземних мов вивчали та аналізували у своїх дослідженнях О. Балтіна, О. Бецько, С. Адамс (С. Adams), Дж. Ліч (J. Leach), Г. Стенлі (G. Stanley) та інші.

Аналіз наявної фахової літератури свідчить, що технологія подкастингу широко використовується як у закордонній, так і вітчизняній методичній науці, проте практичний аспект проблеми розвитку аудитивних умінь старшокласників потребує більш детального вивчення.

Об'єкт дослідження – іншомовна підготовки учнів старшої школи.

Предмет дослідження – процес розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.

Мета дослідження – проаналізувати доцільність й експериментально перевірити науково обґрунтовану систему роботи з розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.

Відповідно до об'єкта, предмета, мети визначено основні завдання дослідження:

1. Розглянути зміст, етапи та систему вправ для навчання аудіювання учнів старшої школи на уроках іноземної мови.
2. Обґрунтувати технологію роботи з англомовними навчальними подкастами.
3. Розробити комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.
4. Провести експериментальну перевірку ефективності розробленого комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувався був використаний комплекс наступних методів дослідження, зокрема: *загальнонаукові* – аналіз, синтез, порівняння та узагальнення – для вивчення праць вітчизняних і зарубіжних науковців; порівняльно-історичний метод;

емпіричні – спостереження, тестування, опитування, анкетування; *математичні методи* – кількісний і якісний аналіз результатів педагогічного експерименту.

Практичне значення дослідження. Під час експериментального навчання учнів середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 21 міста Хмельницького вдалося: отримати позитивні результати у процесі розвитку аудитивних умінь учнів старшої коли; обґрунтувати методи та прийоми експериментального навчання, що сприяли досягненню позитивного результату; розробити й апробувати комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, переліку джерел посилання (74 найменування, з них 12 зарубіжних видань) та трьох додатків на дев'ятнадцяти сторінках. Повний обсяг магістерської роботи складає 107 сторінок, з них – 79 сторінок основного тексту. Робота ілюстрована 9 таблицями та 9 рисунками.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АУДИТИВНИХ УМІНЬ СТАШОКЛАСНИКІВ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

1.1 Аудіювання як вид мовленнєвої діяльності та його структура

Уміння слухати й розуміти – одне з основних умінь, що є головним критерієм комунікабельності. За свідченнями психологів і методистів (І. Валуєва [13], І. Задорожна [25], І. Зимня [26], В. Ільїна [29], О. Старостенко [52] та інших), саме аудитивні вміння визначають у подальшому успішність навчання та повноцінність спілкування в повсякденному житті, тому що вміння слухати й розуміти почуте – це один із засобів пізнання навколишнього світу, оволодіння мовою, у край важливий для опанування всіма навчальними дисциплінами.

Дослідження особливостей формування іншомовних аудитивних умінь і навичок знаходимо в працях С. Говорун [20], О. Леонтєва [38], М. Ляховицького [39], О. Мартиненко [40], О. Старостенко [52], О. Тарнопольського [55], Л. Шевкопляс [58]. Важливе місце посідають методичні праці, присвячені навчанню аудіювання: І. Задорожної [25], В. Златнікова [28], Л. Князевої [33], О. Сіваченко [46], К. Суздалєвої [53], І. Щукіної [60].

Для логічного й послідовного викладу матеріалу дослідження проаналізуємо та уточнимо низку лінгвістичних понять, якими будемо оперувати й керуватися в подальшій роботі, а саме: «аудіювання», «аудитивні вміння», «аудитивні вміння старшокласників».

На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається «як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання іноземної мови в цілому» [43, с. 7], відзначає С. Ніколаєва.

І. Кочан трактує аудіювання як «один із видів мовленнєвої діяльності, під час якого людина одночасно сприймає усне мовлення й аналізує його (сміслова обробка інформації), концентруючи на ньому свою увагу. Водночас наголошуючи на неможливості ототожнення аудіювання зі слуханням, оскільки

аудіювання відрізняється від нього розумінням усного мовлення, а не лише акустичним сприйманням звукового процесу» [36, с. 65-66] .

М. Пентилюк розглядає аудіювання як «вид рецептивної мовленнєвої діяльності, сприймання й розуміння почутого мовлення, аудіотексту, мета якої полягає в осмисленні почутого мовленнєвого повідомлення» [49, с. 21].

О. Соловова визначає його як «самостійний вид мовленнєвої діяльності, що означає процес сприймання та розуміння мовлення на слух» [51, с. 124].

М. Ляховицький трактує цей вид мовленнєвої діяльності як «аналітико-синтетичний процес з обробки акустичного сигналу, результатом якого є осмислення сприйнятої інформації» [39, с. 53].

Н. Гез уважає, що аудіювання – це «перцептивна мисленнєво-мнемічна діяльність, що здійснюється в результаті виконання цілої низки таких складних логічних операцій, як аналіз, синтез, дедукція, індукція, порівняння, абстракція, конкретизація тощо» [18, с. 213].

З погляду дослідників І. Щукіної, Н. Ульянової, А. Ходакової, це «вид мовленнєвої діяльності, що являє собою цілеспрямований процес сприймання та розуміння чужоземного мовлення на слух у межах тої чи тої сфери діяльності на основі лінгвістичного й екстралінгвістичного досвіду аудитора» [60, с. 112].

Методисти О. Миролубов і А. Климентенко трактують аудіювання як «сміслові сприймання у вигляді системи, що характеризується трьома рівнями – спонукальним, формувальним і реалізувальним» [31, с. 242].

Б. Глухов і О. Щукін визначають його як «рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що являє собою одночасне сприймання мовної форми та розуміння змісту висловлювання» [19, с.54].

Є. Блохіна розглядає аудіювання як «процес сприймання та розуміння мовлення в момент його породження» [10, с. 18].

О. Суздалева детально трактує цей вид мовленнєвої діяльності та описує його як «складний мисленнєвий процес сприймання, розпізнавання й розуміння мовлення, що супроводжується активним переробленням отриманої інформації

на основі наявного лінгвістичного й прагматичного досвіду та оцінкою у внутрішньому мовленні інформації, що сприймається» [53, с. 11].

Проаналізувавши та узагальнивши наявні тлумачення, ми визначаємо аудіювання як рецептивний вид мовленнєвої діяльності, що ґрунтується на сприйманні та осмисленні звукового сигналу.

Для того, щоб виробити та розвинути аудитивні уміння, а також визначити шляхи вдосконалення їх через систему вправ і завдань, необхідно знати основні механізми процесу аудіювання. Вчені І. Зимньої [98], В. Ільїної [106], З. Кочкіної [123] до них відносять: мовленнєвий слух, антиципація, артикулювання та пам'ять. Розглянемо детальніше кожен із цих механізмів.

Мовленнєвий слух охоплює інтонаційний і фонематичний слух. Інтонаційний слух – це «здатність розпізнавати інтонаційну структуру фраз і належно трактувати їх як відповідну інтонаційну модель» [1, с. 129]. Скажімо, низький низхідний тон (Low Fall) використовується у спокійному, емоційно незабарвленому мовленні для вираження стверджень (*'Kitty is \busy*), наказових речень (*'Take a \pen*), в окличних реченнях (*'What a \pity!*) чи спеціальних питаннях (*'What 'book does she \read?*). Натомість низький висхідний тон (Low Rise) вживається в розповідних реченнях для вираження прохання (*'Take your /bag, Nelly*), докору (*It is 'very /bad to do so*), прохання (*'Read this /letter, please*), звертання (*/Mike, where \are you?*) чи в загальних питаннях (*'Did she 'read /well today?*). Іншим компонентом мовленнєвого слуху є фонематичний слух, тобто здатність сприймати й розрізняти окремі звуки, звукосполучення, слова, словосполучення, смислові синтагми.

Термін «антиципація» (походить від лат. *Anticipatio*) – передбачення подій. Це «механізм ймовірного прогнозування дозволяє за початком слова, словосполучення, речення, висловлювання чи назвою тексту спрогнозувати його закінчення» [1]. Науковці (І. Зимня [98], З. Кочкіна [123]) виділяють структурне, лінгвістичне і смислове прогнозування. Відомо, що «слова складають систему лексико-семантичних відношень, які бувають парадигматичними й синтагматичними й визначають характер структурного прогнозування.

Парадигматичні відношення – це відношення між словами на основі спільності/протилежності» [19, с. 301]. Наприклад, синонімія: *hardworking, diligent, determined, industrious, enterprising*; антонімія: *boy – girl, off – on, night – day, entrance – exit, exterior – interior, true – false, dead – alive, push – pull, pass – fail*; гіпонімія: *lion, goat, dog → animal* тощо.

До парадигматичних відношень зараховують поняття «семантичне поле» – «сукупність лексичних одиниць, об'єднаних змістом і які відображають поняттєву, предметну й функціональну подібність позначуваних явищ (скажімо, семантичне поле «*parts of the face*» налічує наступні лексеми: *forehead, nose, septum, eyes, chin, brow, nostrils, mouth, eyebrows, cheeks, temples, bridge of the nose, lips, eyelids, jaw, eyelashes*)» [19, с. 67].

До синтагматичних відношень належать лінійні зв'язки слова, тобто певний спектр їхньої сполучуваності, адже кожне слово значно обмежує можливість уживання інших слів. Зокрема, дієслово *to spend* поєднується зі словами *money, time і force*. Подібно ж і з граматичними структурами.

Отже, прогнозування детерміновано мовною підготовкою учнів (знання про типові мовленнєві ситуації та оволодіння мовленнєвими моделями, міцні лексичні й граматичні навички) і певним життєвим досвідом.

Артикулювання іноді називають внутрішнім промовлянням, адже слухач внутрішньо «імітує» почуті звукові образи. Для учнів старших класів важливо набути вимовних навичок у зовнішньому мовленні з метою досягти успіхів в аудіюванні [7].

Пам'ять слухача може утримувати сприйняте повідомлення певний час: для осмислення фрази/фрагмента функціонує оперативна пам'ять, при відборі суттєвої інформації – короткотривала, для зіставлення мовленнєвих сигналів, що надходять, із стереотипами, які існують у свідомості слухача, – довготривала пам'ять [16].

Отже, процес аудіювання – складна перцептивна (сприйняття аудіоповідомлення), мисленнева (використовує логічні операції аналізу/синтезу,

порівняння, абстрагування/конкретизації тощо), мнемічна (процеси запам'ятовування, збереження та відтворення) діяльність.

У процесі сприймання усного мовлення можуть реалізовуватися різні комунікативні завдання, на основі чого можна говорити про реалізацію різних *видів аудіювання*. Для класифікації видів аудіювання обираються різні критерії для їх виділення: настанова, кількість повторів аудіоматеріалу, мотивація тощо.

Дослідники Н. Ананьєва, Л. Архипенко, Л. Ковтун, Т. Колобова [57] наголошують, що поліфункційність аудіювання як виду мовленнєвої діяльності обумовлює його поділ на *навчальне* і *комунікативне*. Навчальне аудіювання має на меті формування мовленнєвого слуху та навичок упізнання лексико-граматичного матеріалу та вмінь розуміння й оцінки прослуханого. Комунікативне аудіювання є метою навчання і являє собою складне мовленнєве вміння розуміти іноземне мовлення зі слуху за умови його одноразового представлення. *Навчальне аудіювання* «здійснюється під керівництвом викладача і спрямоване на досягнення визначених цілей, серед яких – засвоєння відповідних знань, формування умінь, розвиток комунікативних здібностей, формування здатності та готовності до безпосереднього та опосередкованого аудіювання» [20, с. 16].

До навчального аудіювання вчені відносять інтенсивне та екстенсивне аудіювання [20, с. 16]. *Екстенсивне аудіювання* – «практика в аудіюванні автентичних аудіотекстів поза межами навчальної аудиторії, основними принципами якої є різноманітність, частота і повторення» [63, с. 199]. *Інтенсивне аудіювання* визначається як «уважне прослуховування аудіоповідомлення з метою його декодування та аналізу» [71, с. 184]. Таке аудіювання передбачає повне і точне розуміння аудіоповідомлення [20, с. 16]. Його метою є «покращити здатність учнів розуміти іншомовне мовлення і зосередити їх увагу на певних особливостях усного повідомлення» [67, с. 85].

Б. Дальхаус [63] виокремлює наступні види комунікативного аудіювання в залежності від навчального завдання: «skim listening – аудіювання з метою розумінням основного змісту тексту; listening for detailed comprehension –

аудіювання з метою повного розумінням аудіозапису; *listening for partial comprehension* – аудіювання з метою вибіркового виокремлення необхідної інформації в аудіозаписі; *critical listening* – аудіювання з метою критичної оцінки змісту аудіозапису» [63, с. 32].

Залежно від співвідношення з експресивним усним мовленням і його формою, Б. Дальхаус виділяє такі види аудіювання як:

- *Interactional Listening* – аудіювання як компонент усно-мовленнєвого спілкування;
- *Listening to interaction* – сприймання на слух і розуміння діалогу або полілогу;
- *Transactional Listening* – сприймання на слух і розуміння монологічного мовлення [63, с. 94].

Л. Князєва [33] пропонує виокремлювати три види аудіювання:

- «з'ясувальне – одержання чітко визначеної, необхідної слухачеві інформації. Вона може виявлятися під час занять, трудової діяльності та в індивідуальному спілкуванні. Матеріал видається як репліка, діалог;
- ознайомлювальне – може бути пізнавальним, розважальним чи пізнавально-розважальним. Прослуховування при цьому виді аудіювання ведеться без напруги. Запам'ятовування матеріалу мимовільне, а фіксування в пам'яті – довгочасне;
- професійне – безпосереднє розуміння й запам'ятовування інформації для негайного відтворення. Цей вид повинен супроводжуватися письмовою фіксацією» [33, с. 44].

Ф. Бацевич [4] виокремлює такі види аудіювання:

- «заради задоволення: слухання музики, трансляцій передач, вистав тощо; розмови, дискусії;
- уважне, вдумливе аудіювання: прослуховування освітніх лекцій, трансляцій новин, інструкцій тощо. Мета такого виду аудіювання – розуміння та запам'ятовування інформації;

- критичне аудіювання: відбувається за умов невпевненості в достеменності здобутої інформації, її упередженості й однобічності;
- емпатійне аудіювання: відбувається, коли слухач прагне зрозуміти мовця та його слова сприймає крізь призму досвіду мовця, його почуттів тощо; сприяє дружнім стосункам між людьми» [4, с. 100].

У методиці навчання іноземних мов вчені-методисти О. Долгіна та І. Колесникова [34] виокремлюють такі види аудіювання, враховуючи комунікативні настанови:

- «аудіювання з розумінням основного змісту;
- аудіювання з повним розумінням;
- аудіювання з вибіркоvim виокремленням інформації;
- аудіювання з критичною оцінкою» [34, с. 29].

Залежно від повноти сприйняття інформації І. Бім поділяє аудіювання на:

- аудіювання з повним розумінням змісту прослуханого;
- аудіювання з розумінням основного змісту тексту [7, с. 81].

Поряд з аудіюванням у науковій літературі аналізують і систематизують поняття «аудитивні уміння». Проблемі важливості формування й розвитку аудитивних умінь приділено належну увагу в дослідженнях психологів, психо-лінгвістів (І. Зимньої [26; 27], О. Леонтєва [38]) і методистів (О. Бігич [9], І. Валусєва [13], Н. Гальськова [17], В. Златніков, [28] Л. Князева [33], О. Сіваченко [46] та інших).

Ми поділяємо думку таких учених, як П. Гальперін [16], І. Зимня [26], О. Леонтєв [38], які дають визначення вмінням і навичкам, спираючись на загальну теорію мовленнєвої діяльності. Відповідно, вміння – це «сформована дія, яка визначається мотивом діяльності й вирішує на шляху до кінцевої мети своє завдання, оптимальний рівень досконалості певної діяльності» [38].

Таким чином, аудитивні уміння – це «багатокомпонентне вміння, склад якого обумовлюється структурою аудіодіяльності, видами інформації, смисловою структурою тексту. Це здатність того, хто слухає свідомо сприймати

інформацію на слух з наступним її відтворенням, обговоренням та інтерпретуванням почутого» [27, с. 9].

Вчені виділяють шість основних умінь аудіювання, а саме: «1) уміння детального розуміння; 2) уміння глобального розуміння; 3) уміння розуміти основні ідеї/думки; 4) уміння слухати і робити висновки; 5) уміння слухати і робити прогнозування; 6) уміння слухати вибірково» [74, с. 168].

Н. Єлухіна [23] виокремлює вісім умінь, необхідних для сприймання на слух текстів будь-яких стилів мовлення:

- «ділити текст на смислові фрагменти, визначати факти повідомлення;
- установлювати логічні зв'язки між елементами тексту;
- відділяти головну інформацію від другорядної та запам'ятовувати її, виокремлювати смислові центри фрази;
- визначати тему почутого повідомлення;
- виділяти головну думку;
- розуміти повідомлення до кінця без пропусків;
- сприймати мовлення в природному темпі;
- розуміти й зберігати в пам'яті повідомлення, відтворене лише один раз» [23, с.43].

Таким чином, можна зробити висновок, що *аудитивне вміння – це мовленнєве вміння, необхідне для сприймання та розуміння усних повідомлень.*

Якісні та кількісні показники аудитивних умінь, якими повинен оволодіти учень старшої школи викладені в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти [24]. Згідно з вимогами до базового рівня володіння іноземною мовою (англійською) на рівні B1 аудитивні вміння повинні бути сформовані й реалізовані в такому обсязі, що учень:

- «розуміє основний зміст чіткого нормативного мовлення, зокрема короткі розповіді на відомі теми, які є типовими для школярів;

- розуміє просту презентацію або демонстрацію на знайомі теми, з опорою на засобами візуальної наочності (наприклад, слайди, роздаткові матеріали), розуміє пояснення до них;
- розуміє основний зміст простого усного висловлення однієї людини (наприклад, диктора передачі), якщо мовлення чітко й порівняно повільне;
- розуміє просту технічну інформацію, зокрема інструкції до побутових приладів;
- розуміє оголошення у літаках, автобусах, в аеропортах, на вокзалах, якщо мовлення чітко й нормативне з незначним стороннім шумом;
- розуміє основний зміст випусків радіо новин і нескладний матеріал на знайомі теми, за умов того, що мовлення доволі чітко й повільне;
- розуміє основний зміст і окремі деталі оповідань або розповідей (наприклад, розповідь про канікули), якщо мовлення чітко й повільне;
- розуміє зміст фільмів та телепрограм, якщо з відеоряду та вчинків героїв можна отримати уявлення про сюжет, а мовлення чітко й просте» [24].

Таким чином, аудіювання – це складна психічна діяльність, яка налічує ряд лінгвістичних і психологічних труднощів, а формування аудитивних умінь – одна з найважливіших цілей навчання іноземної мови в старшій школі.

1.2 Навчання аудіюванню на уроках іноземної мови у старшій школі

Будучи метою навчання, аудіювання забезпечує можливість розуміти на слух аудіотексти різного змісту та рівня складності, забезпечуючи тим самим досягнення практичної, загальноосвітньої та виховної цілей навчання та формування вторинної (іншомовної) мовної особистості.

Як засіб навчання аудіювання у взаємодії з іншими видами мовленнєвої діяльності забезпечує формування знань, мовних навичок та умінь, розвиває досягнутий рівень володіння мовою на всіх етапах навчання. На заняттях з іноземної мови аудіювання займає 57% навчального часу, що свідчить про важливість аудіювання як засобу отримання інформації та оволодіння мовою.

Отже, можемо зробити висновок про важливість аудіювання в системі навчання іноземної мови.

Дослідженню питань навчання аудіювання школярів приділяли увагу такі науковці як: І. Задорожної [25], В. Златнікова [28], Л. Князевої [33], О. Сіваченко [46], К. Суздальєвої [53], І. Щукіної [60]. Аналіз вітчизняної науково-методичної літератури свідчить про те, що зацікавленість науковців проблемою формування аудитивних умінь і навичок зростає (С. Говорун [20], О. Леонтьєва [38], М. Ляховицького [39], О. Мартиненко [40], О. Старостенко [52], О. Тарнопольського [55], Л. Шевкопляс [58] та інші).

1.2.1 Етапи навчання аудіюванню старшокласників на уроках іноземної мови

У процесі організації прослуховування аудіо тексту українські та зарубіжні дослідники (О. Бочкарьова [12], І. Валуєва [13], С. Говорун [20], В. Златнікова [28]) радять використовувати наступні етапи: підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listeningtasks).

І. Етап до прослуховування (prelistening). Цей етап відображає мотиваційно-цільовий аспект діяльності. Він ставить перед собою певні завдання, які потрібно вирішити у процесі прослуховування повідомлення. Завдання, яке дається на початку прослуховування повідомлення, організує розумову діяльність, увагу, запам'ятовування у процесі слухання. Якщо в завданні є вказівка на те, з якою метою виконується аудіювання і як отримана інформація може бути використана надалі, це допомагає привернути увагу учнів до процесу сприйняття тексту, створює певну установку, стимулює свідому увагу. На думку психологів (І. Зимня [26], О. Мартиненко [40]), саме цей вид уваги не стомлює, забезпечує оптимальні умови для сприйняття мови на слух. Наведемо приклади завдань, які можуть бути запропоновані учням на даному етапі:

- 1) спробуйте здогадатися про зміст тексту, прочитавши заголовок;

2) подивіться на картинки та спробуйте визначити тему інтерв'ю, розкажіть, що вам відомо про цю проблему;

3) у групах обговоріть питання, які можуть стосуватися теми аудіотексту;

4) використовуючи деякі репліки, взяті з діалогу, спробуйте дати характеристику ситуації спілкування (відносинам між учасниками, учасникам, місцю, темі тощо) [46].

Наведемо фрагмент вправи з автентичного підручника, яка передусе безпосередньому прослуховуванню тексту.

Вправа 1. a) You are going to listen to Patrick and his friend Selina talking about the way of living in a big city. Before you listen, look at sentences 1–6 and in pairs try to guess whether they are true or false.

b) . Listen to the text and say whether the sentences are true or false?

1. Patrick and Selina have never met each other before.
2. Selina still lives in London.
3. Selina didn't like her job in London....

Подана вправа дозволяє налаштувати учнів на процес слухання, ознайомитися з тематикою тексту, який буде пропонуватися їм для сприйняття та сконцентрувати їхню увагу на ключових поняттях тексту [28].

II. Етап прослуховування аудіотексту (listening). Цей етап є логічним продовженням першого і забезпечує пізнавальне та уважне прослуховування аудіотексту, що ґрунтується на аналітико-синтетичній обробці інформації, що надходить, співвіднесенні її з наявною установкою. Завдання цього етапу – поступове нарощування вмінь та навичок у трьох видах аудіювання, які забезпечують смислове сприйняття мови. Таким чином, на даному етапі формуються вміння долати різні труднощі та активно сприяти розумінню.

На цьому етапі учні виконують такі завдання:

- 1) прослухати текст та вставити пропущені слова в даних реченнях;
- 2) відзначити, чи є твердження вірними чи ні;

3) прослухати текст та сказати, які визначення до наступних слів у ньому зустрічалися;

4) закінчити запропоновані пропозиції.

Важливо відзначити, що на даному етапі аудитивна діяльність повинна супроводжуватися будь-якою іншою практичною діяльністю (малюванням, письмовою фіксацією, биттям правильних відповідей тощо), оскільки це допомагає утримати увагу і слідувати за перебігом думки того, хто говорить. На етапі безпосереднього прослуховування учні мають можливість перевірити власні здогадки, проаналізувати почуте та обрати правильну відповідь [46].

III. Етап після прослуховування (post-listeningtasks). Дії, які виконуються після етапу прослуховування, можуть мати характер передачі, аналізу змісту, доповнення, оцінку тощо. Зміст вправ даного етапу тісно пов'язаний з характером завдання (завдання), що ставилося перед учнем на етапі до прослуховування і використовувався на етапі прослуховування стратегії аудіювання. Наступні завдання можуть використовуватись на етапі після прослуховування:

1) прослухавши текст, спробуйте здогадатися та розповісти, що могло статися далі;

2) використовуючи план, складіть діалог чи монолог за аналогією з прослуханим матеріалом;

3) сформулюйте свою точку зору, обґрунтуйте її та висловіть свою думку щодо почутого;

4) зробіть короткий переказ тексту (4-5 речень);

5) дайте відповідь на запитання щодо змісту тексту [12].

Наприклад: Вправа. Listen again and make notes about advantages and disadvantages of living in a big city. Use the following points: apartments; neighbourhood; traffic; entertainment and so on. Then tell about your place of living.

Виконуючи подане завдання після прослуховування тексту, учні не лише мають змогу опанувати нову лексику, а й закріпити уже відомий для них граматичний матеріал і використати його для подальшого спілкування.

Лише за дотримання всіх перерахованих умов можна досягти успіху у формуванні вмінь і навичок аудіювання, а в кінцевому результаті – багатогранного розвитку особистості учня.

1.2.2 Система вправ для навчання аудіювання учнів старших класів на уроках іноземної мови

Однією з основних проблем, пов'язаних із навчанням аудіювання в старшій школі, є проблема вибору системи вправ, які забезпечують ефективність формування навичок та умінь у даному виді мовної діяльності. У зв'язку з цим зупинимося докладніше на системі вправ для навчання аудіювання, і насамперед на її завданнях. Система вправ має забезпечити:

- управління процесом формування навичок та умінь аудіювання;
- відповідність вправ лінгвістичним та психологічним труднощам сприйманих на слух повідомлень;
- можливість кореляції аудіювання з іншими видами мовної діяльності, насамперед із говорінням;
- успішну реалізацію кінцевої практичної мети та розмежувальних завдань навчання.

Складовими елементами системи вправ для навчання аудіювання є, по-перше, типи, групи, види вправ, по-друге, поетапність формування навичок та умінь. «Постійною з цих елементів залишається лише аргументована послідовність розташування вправ, інші складові змінюватимуться залежно від мовної підготовки учнів, характеру аудіотекстів, складності комунікативних завдань та інших чинників» [47, с. 32]. Наприклад, при сприйнятті на слух легкого тексту відпадає потреба в елементарних операціях, до яких можна віднести імітацію, ідентифікацію синонімів, розрізнення опозицій фонем або близьких інтонаційних моделей, поділ тексту на дрібніші смислові частини тощо [17]. Учень з гарною підготовкою не потребує вправ, що розвивають перцептивно-сенсорну базу, оскільки він вже володіє технічними навичками слухання, включаючи фонематичний та інтонаційний слух, прогностичні вміння, миттєве рецептивне комбінування слів тощо [10].

У методиці (С. Говорун [20], О. Леонтьєва [38], М. Ляховицького [39]) найчастіше виділяють дві підсистеми вправ: *тренувальну/підготовчу та комунікативну/мовленнєву*. М. Гез, Н. Гальскова [17] стверджують, що тренувальні/підготовчі вправи покликані забезпечити технічну сторону аудіювання, зняти психологічні та лексичні труднощі смислового сприйняття, розвинути вміння логіко-смислової обробки знаків нижчого рівня – від слів до мікротекстів.

Підсистема комунікативних/мовленнєвих вправ сприяє виробленню умінь сприймати мовленнєві повідомлення в умовах, наближених до природного мовного спілкування (конкретного та дистантного), без підказок, опор та попереднього ознайомлення із ситуацією або темою [17].

Таким чином, аналіз науково-методичної літератури дав можливість виокремити основні типи вправ для навчання аудіювання. До них належать: підготовчі; мовленнєві; вправи на контроль розуміння аудіювання.

Підготовчі вправи лише готують учнів до аудіювання іншомовних текстів. Це некомунікативні, рецептивні вправи: на сприймання, впізнавання або розрізнення звука, лексичної одиниці, граматичної структури; на сегментацію слів і словосполучень, на розуміння граматичних структур, на розвиток мовленнєвих механізмів аудіювання (ймовірного прогнозування, уваги та аудитивної пам'яті, осмислення) [28]. Метою даних вправ є а подолання труднощів, що заважають сприйняттю та розумінню мови на слух.

До цієї підсистеми вправ висуваються такі вимоги:

- поєднання елементарних операцій зі складними розумовими діями, які розвивають творчі здібності та дають можливість учням вже на даному етапі поєднувати мнемічну діяльність із логіко-смисловою;
- жорстке управління процесом підготовки до аудіювання за рахунок використання опор та орієнтирів сприйняття, дворазовості пред'явлення, часткового зняття труднощів;
- поступовість зростання складності матеріалу;
- спрямованість уваги на форму та зміст.

До такого виду вправ належать:

– вправи на розвиток мовного слуху, фонетичних навичок аудіювання;

– вправи на розвиток мовної здогаду та прогнозування (прослухайте початок речення і придумайте відповідне за змістом закінчення; послухайте першу фразу і, спираючись на її зміст, завершіть другу; послухайте загадку і відгадайте її);

– вправи на розвиток короткочасної та словесно-логічної пам'яті (прослухайте кілька коротких фраз і спробуйте з'єднати їх в одне висловлювання; прослухайте ряд слів, запам'ятайте та відтворіть ті, що стосуються заданої теми);

– вправи на розвиток уваги та аудитивної пам'яті (відзначте невідповідності із зображенням картинки, прослуховуючи її опис; протягом прослуховування аудіотексту а) письмово фіксуйте основні факти змісту, назви квітів / тварин, що зустрічаються, тощо, б) виконуйте певний алгоритм дій згідно з інструкціями диктора послухайте дві фрази і визначіть, що пропущено у другій; послухайте слово, словосполучення, фразу та повторіть їх);

– вправи на розвиток механізму селекціонування корисного звукового сигналу (прослухайте текст, який супроводжується шумом, що відносяться до ситуації спілкування, і виконайте завдання до нього; прослухайте текст, у середині якого оповідання порушується стороннім шумом, що не мають відношення до ситуації спілкування (наприклад, у когось задзвонив мобільний телефон).

Мовленеві вправи. Дані вправи спрямовані на вдосконалення процесу смислового сприйняття тексту, досягнення певного рівня розуміння. Однією з важливих особливостей мовленевих вправ є спрямованість на створення умов, максимально наближених до умов реального спілкування. Іншою важливою особливістю є те, що вони відображають структуру мовленевої діяльності і завдяки цьому включають завдання, які виконуються послідовно на трьох етапах роботи з аудіозаписом: до прослуховування, під час прослуховування та після прослуховування.

Останньою групою вправ для навчання аудіювання є вправи для контролю даного виду діяльності. Як зазначають вчені О. Бочкарьова [12], І. Задорожна [25], перед виконанням цих вправ, потрібно враховувати те, що аудіювання здійснюється на трьох етапах. Тому важливо, щоб завдання до них містили чіткі установки на прослуховування. Завдання повинно містити інструкції, щоб дати учню уявлення про те, в якій формі необхідно подати результат аудіювання (у вигляді переказу основного змісту тексту; відповіді на перелік питань; складання плану до прослуханого тексту; написання ключових слів у запропоновану таблицю, класифікувавши їх відповідно до сприйнятої інформації тощо). Наведемо приклади деяких вправ для контролю аудіювання.

Вправи на аудіювання з розумінням основного змісту:

- прослухайте текст та розставте речення у правильному порядку;
- прослухайте текст і позначте, вірні чи ні такі твердження;
- прослухайте текст та співвіднесіть заголовки/ілюстрації зі змістом тексту;
- прослухайте опис, наприклад, тварин і вгадайте, хто це тощо.

Вправи на аудіювання з вибіркоvim розумінням:

- прослухайте текст та заповніть таблицю (наприклад, текст містить фактичну інформацію про купівлю авіаквитка, а в таблиці зазначено, яку інформацію необхідно зафіксувати – країна вильоту та прильоту, час, вартість квитка, авіакомпанія тощо);
 - заповніть пропуски;
 - прослухайте діалог між продавцем і покупцем і відзначте, які продукти забули вказати у списку, і скільки вони коштують;
 - прослухайте прогноз погоди, щоб вирішити, брати парасольку чи ні;
 - прослухайте оголошення на вокзалі про прибуття автобуса, щоб дізнатись, на яку зупинку він прибуває, та зафіксуйте номер названої зупинки.

Вправи на аудіювання з повним розумінням (дані вправи вимагають розуміння деталей та окремих фактів, а також вміння відокремлювати головне

від другорядного, тобто оцінювати текст з боку його інформативності та значущості):

- відповісти на питання щодо загального змісту, включаючи окремі факти/детали;
- вправи на множинний вибір;
- переказ тексту іноземною мовою з опорою на картинку, малюнки, схеми, план або ключові фрази;
- розподіл тексту на смислові.

Як уже зазначалося, основною метою аудіювання є забезпечення підготовки учнів до спілкування у ситуаціях реальної комунікації [53]. Для цього тексти для прослуховування повинні бути максимально наближені до реальних ситуацій. Аудіотексти мають бути цікавими, інформативними, відповідати інтересам старшокласників, бо лише тоді вони спонукатимуть їх до активної співпраці та до обговорення прослуханого. Завдання учителя полягає у тому, щоб правильно підібрати рівень складності текстів для аудіювання. Надто складні тексти будуть нецікавими для учнів та похитнуть їх віру у власні можливості, тоді як надто легкі тексти не будуть мотивувати учнів до досягнення ще вищих результатів та більших успіхів у навчанні [11].

Отже, формування аудитивних умінь старшокласників є невід'ємною умовою їх успішного оволодіння іншомовною комунікацією.

1.2.3 Критерії відбору аудіо матеріалу для навчання аудіювання старшокласників

Під час навчання розуміння англомовних аудіотекстів надзвичайно важливу роль відіграє вибір аудитивних матеріалів з урахуванням їхніх мовних та композиційних особливостей, змістовної характеристики.

Вивченням проблеми відбору текстів для навчання аудіювання займалися: О. Бочкарьова [12], Р. Вікович [15], І. Задорожна [25], Н. Кардашова [30], О. Мартиненко [40], О. Мацнєва [42], О. Сіваченко [46], Л. Шевкопляс [58] та інші. Науковці розглядали принципи та критерії відбору різних видів текстів для

навчання аудіювання учнів середніх загальноосвітніх навчальних закладів і шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов.

Одиницею навчання аудіюванню на заняттях з іноземної мови вчені (О. Мартиненко [40], О. Сіваченко [46], Л. Шевкопляс [58]) розглядають аудіотекст, який розглядають як текст, призначений для слухового сприйняття, представлений у формі монологічного або діалогічного повідомлення, яке відповідає наступним характеристикам, а саме: композиційно-логічно завершене, складається з одиниць різних рівнів текстової ієрархії, об'єднаних структурно-смысловими зв'язками, і має певну комунікативну спрямованість.

Обираючи тексти для аудіювання, варто врахувати їхню складність. Тобто, занадто складні тексти будуть важкими для сприйняття та розуміння учнями, що в свою чергу призведе до демотивації та розчарування у власних силах. Також не варто використовувати надто прості аудіоматеріали, адже учні не будуть зацікавлені у роботі [40, с. 81].

З точки зору лінгвістики та психології (Н. Параєва [44], Б. Следников [48]) аудіотекст, що використовується з метою навчання іноземній мові повинен відповідати таким вимогам, як:

- рівномірне чергування не надто коротких і не занадто довгих речень;
- максимальна зрозумілість змісту першого речення тексту;
- рівномірний розподіл високо- і низькоінформативних елементів у тексті;
- інтонаційна розчленованість мовленнєвого повідомлення.

З методичної точки зору, навчальні аудіо тексти повинні мати невеликий об'єм; містити невелику кількість незнайомих слів; інформація повинна повторюватися [30].

При виборі тексту слід враховувати темп мовлення та тривалість аудіотексту. В навчально-методичній літературі (Н. Гез, М. Ляховицкий, А. Миролубов [18], Л. Шевкопляс [58]) рекомендують на заняттях з іноземної мови використовувати такі аудіотексти, темпи яких цілком відповідають можливостям учнів та рівню їхньої мовленнєвої підготовки. Тривалість звування

(прослуховування) аудіоатеріалу не повинен перевищувати 3-5 хвилин, адже це може призвести до перевантаження короткотривалої пам'яті.

Зразковим для навчання аудіювання у старшій школі вчені (О. Бочкарьова [12], І. Задорожна [25], О. Сіваченко [46], Л. Шевкопляс [58]) вважають цілісний, зв'язний, інформативний та логічний аудіоатеріал на вже відому та актуальну тематику (відповідно до програми вивчення іноземної мови), містить «цікаву сюжетну лінію, прості висловлювання та фрази, обмежену кількість діючих осіб та предметів» [26, с. 67].

Вчений-методист Л. Шевкопляс [58] виділяє вісім критеріїв відбору текстів для, а саме: «доступності; автентичності; відповідності віковим особливостям, навчальним потребам, життєвому досвіду; новизни та мотиваційної цінності; типологічної та жанрової різноманітності; тематичності; тривалості звучання аудіотексту; виховної цінності» [58, с. 231].

Критерій доступності – один із найважливіших критеріїв. Зміст даного критерію полягає у тому, щоб відбирати тексти з урахуванням мовного та лінгвосоціокультурного потенціалу учнів, тобто вони повинні відповідати рівню підготовки та фоновим знанням учнів. Інакше кажучи, учні повинні відчувати, що зможуть виконати завдання. Оскільки, учні краще зрозуміють зміст аудіо повідомлення, якщо з мовною стороною звукозапису не виникатиме помітних труднощів. Варот зазначити, що при виборі аудіотекстів критерій доступності також має на меті привернути увагу до змісту повідомлення, щоб удосконалити знання учнів у певній темі, відібрані аудитивні тексти повинні містити не лише нову, а й вже відому, засвоєну учнями інформацію [20].

Відповідно до *критерію автентичності*, тексти є зразками мовлення, створеного носіями мови не для навчальних цілей. Поняття «автентичний» передбачає використання автентичних матеріалів, не створених в навчальних цілях, а взяті з реальних життєвих ситуацій спілкування носіїв мови, наприклад радіоновини, уривки документальних або художніх фільмів, інтерв'ю, прогноз погоди. Автентичність матеріалу відображає живу мовленнєву діяльність, а інформація, закладена в тексті, сприймається як більш достовірною [35; 41].

Використання автентичних аудіотекстів є не лише джерелом нових знань, а й формування культурознавчої та інтеркультурної компетенції учнів, оскільки в процесі слухання автентичних аудіоматеріалів вони засвоюють цінності носіїв мови. Крім того, автентичність текстів сприяє приверненню уваги учнів до реальної дійсності, дає можливість порівнювати та зіставляти реалії, здійснює позитивний вплив на емоційний стан учнів [58].

Критерій відповідності віковим особливостям, навчальним потребам, життєвому досвіду пов'язаний із тим, наскільки вибрані аудіотексти є значимими для учнів та наскільки вони відповідають рівню їхнього розвитку. У процесі аудіювання тема має важливе значення. Тому підбір теми потребує особливої уваги. Якщо текст буде нецікавий тим, хто слухає, то немає гарантії що відтворювана інформація буде зрозуміла. Учень сприймає мовленнєве повідомлення заради його змісту, зазначає І. Зимня [27]. Тому активність психічної діяльності реципієнта залежить з його ставлення до змісту тексту. Отже, ефективність навчання аудіювання залежить, насамперед, від зацікавленості учня у розумінні змісту промови [35].

Не менш важливим є *критерій новизни та мотиваційної цінності*. Наявність елементу новизни сприяє підтримувannya активності психічної діяльності учнів, адже це не лише привертає увагу слухачів, а й забезпечує її утримання протягом прослуховування всього звукозапису. Також вагомою є мотивація, адже виникнення потреби слухати призводить до максимальної мобілізації психічного потенціалу учнів: підвищується інтенсивність мисленневих процесів, загострюється мовленнєвий слух, зростає рівень уваги.

Більшість методистів вважають, що аудіотексти повинні містити невелику кількість нового матеріалу, який не перешкоджає розумінню змісту цих текстів. Це називається принципом корисної надмірності і передбачає присутність у тексті елементів, не пов'язаних безпосередньо зі змістом (вступні слова, повтори, паузи, синонімічні вирази, контактуючі слова, заповнювачі мовчання, опис окремих ситуацій з інших позицій тощо). Кількість незнайомої лексики не повинна перевищувати 3–5 %.

Щодо *критерію типологічної та жанрової різноманітності* учням пропонуються для прослуховування аудіотексти різних типів та жанрів (відповідно до програмних вимог), зокрема:

- мовлення спікера в повсякденних стандартних ситуаціях спілкування;
- теле та радіо програми, прогнозу погоди;
- художні тексти, розповіді, повідомлення, описи, роздуми тощо [58].

Вибір аудитивних матеріалів за *критерієм тематичності* означає, що аудіотексти мають співвідноситися з тематичними блоками, визначеними календарно-тематичним плануванням та чинною Державною національною програмою «Освіта».

Критерій тривалості звучання аудіотексту безпосередньо пов'язаний з обсягом аудитивного матеріалу. Зазначимо, що навчання аудіювання на уроках з іноземної мови варто починати з текстів невеликого обсягу, поступово розвиваючи та удосконалюючи аудитивні уміння учнів та збільшуючи об'єм аудіо матеріалу. Як зазначалося вище, звучання текстів повинно тривати не більше трьох (інколи п'яти) хвилин, адже тривале прослуховування аудіотекстів може ускладнювати весь процес аудіювання.

Не варто ігнорувати *критерій виховної цінності*. Відповідно до цього критерію, необхідно обирати навчальних аудіотексти з виховним потенціалом. Це, в свою чергу, сприятиме формуванню ціннісних орієнтацій, спонукає учнів до роздумів та співпереживань, викликає певні емоції [41].

Отже, тексти для навчання аудіювання повинні бути цілісними, зв'язними, цікавими, інформативними, доступними та автентичними. Крім того, вони повинні відповідати рівню розвитку учнів, а також лінгвістичним, психологічним і методичним вимогам. Під час вибору аудіотекстів слід урахувати певні критерії щодо їх відбору

1.3 Фактори ефективного перебігу процесу аудіювання у старшій школі на уроках іноземної мови

Аналіз навчально-методичної літератури (С. Говорун [20], О. Леонтєва [38], М. Ляховицького [39], О. Мартиненко [40], О. Старостенко [52], О. Тарнопольського [55], Л. Шевкопляс [58]) з проблеми навчання аудіювання на заняттях іноземної мови у загальноосвітній школі дав можливість виділити суб'єктивні та об'єктивні фактори, які мають безпосередній вплив на перебіг даного процесу та на розвитку аудитивних умінь учнів. Отже, суб'єктивні фактори, що пов'язані з особливостями учнів як суб'єктів навчально-виховного процесу, це: умови сприймання аудіоповідомлення, його мовні характеристики й зміст, індивідуальнопсихологічні особливості самого слухача та фактор вмотивованості [9, с. 23; 59, с. 80].

По-перше, під умовати сприйняття аудіоповідомлення розуміємо темп, обсяг аудіофайлу та кількість повторів у ньому. Під терміном «темп» аудіоповідомлення розуміємо «кількість слів (складів) за хвилину та кількість мовленнєвих пауз» [20]. Темп залежить від багатьох факторів, і може змінюватися залежно від настрою людини, або від емоційно забарвленого мовлення людини, індивідуальних звичок тощо. Темп мовлення залежить від важливості інформації, що міститься в окремих частинах повідомлення. Найбільш важлива інформація повідомляється повільніше, за допомогою виділення довгої голосних, другорядна – швидше. Загалом, для середньої школи оптимальний темп складає 200-250 складів за хвилину, що відповідає найбільш типовому для мовного повідомлення. На початковому етапі середньої школи використовуються тексти описового характеру, які складаються з 3-6 речень, на середньому ступені це число зростає до 10-15, а на закінчення навчання у школі – до 20-25. Розмір мовного повідомлення «залежить від численних чинників і вважається стійкою величиною» [9, с. 21].

Для того, щоб темп мови не став перешкодою в процесі аудіювання, особливо на початковому етапі навчання, швидкість пред'явлення аудіотексту в окремих випадках може уповільнюватися за рахунок збільшення тривалості пауз

між смисловими частинами. Цей методичний прийом покращує ймовірне прогнозування, допомагає заповнити прогалини у розумінні з урахуванням загального сенсу сприйнятого повідомлення.

Кількість разів відтворення аудіотексту та тривалість його звучання мають важливе значення у методиці аудіювання. Тому що, аудіювання – це «складне вміння сприймати мову на слух за одноразового її відтворення» [16]. Одноразовість відтворення пов'язане з специфікою умов переходу природного усного мовного повідомлення: у реальній комунікації аудіювання відбувається синхронно з говорінням, і мовне повідомлення повторюється. Методично обґрунтовано кількість відтворень аудіозапису залежить від роботи з аудіотекстом. Так, у випадках запам'ятовування форми мовного повідомлення (його мовних засобів) припустимо повторення одного й того ж аудіотексту кілька разів. Якщо ж метою буде запам'ятовування смислової сторони аудіотексту, то для повторного відтворення необхідно давати трансформовані варіанти тексту з мовними змінами та новими завданнями для сприйняття. На уроках дворазове відтворення одного й того ж аудіотексту припустимо у таких випадках: за наявності певних труднощів (наприклад, мова повідомлення складна, перевищений обсяг інформації, відсутній досвід сприйняття мови у заданих умовах) та у зв'язку із завданням переказати текст (повторному слуханню у цьому випадку) передусе контроль розуміння та формулювання нового комунікативного завдання, яке мобілізує увагу учнів). На наступних етапах навчання дворазове прослуховування може розглядатися як одна з мовленнєвих вправ для взаємопов'язаного навчання аудіювання та говоріння.

Тривалість тексту може ускладнювати процес аудіювання. Тривалість визначається обсягом тексту. Обсяг тексту – обов'язковий нормативний параметр аудіювання для кожного класу. Такий вимір обсягу аудіотексту зручно для планування занять та для правильного розподілу часу на різні види мовної діяльності. Труднощі, зумовлені тривалістю звучання, обмежуються таким чином: для початкового ступеня навчання – одна хвилина, для середнього – 2-3 хвилини, для старшого – 3-5 хвилин. Навчання аудіювання необхідно починати

з текстів невеликої тривалості та поступово її збільшувати. Однак прагнути збільшення обсягів аудіотекстів не рекомендується [23].

Для успішного розвитку аудитивних умінь варто вибирати оптимальну кількість повторів аудіоповідомлення, що залежить від мовленнєвого досвіду учнів, комунікативного завдання чи способу перевірки почутого. Учні можуть прослуховувати запис один раз (т. зв. природне аудіювання) з ознайомлювальною метою. З метою запам'ятовування певних мовних засобів чи смислової сторони аудіоповідомлення слід його прослухати ще раз. Для повторного пред'явлення пропонують модифікований варіант аудіоповідомлення (наприклад, з мовними замінами) та нове комунікативне завдання, яке стимулює увагу учнів на глибше розуміння змісту. Дворазове прослуховування одного й того ж аудіоповідомлення на занятті доцільно при взаємопов'язаному формуванні аудитивних умінь та компетентності в говорінні (наприклад, завдання переказати текст чи обговорити його) [10].

Наступний чинник, що обумовлює успішність перебігу процесу аудіювання – це *індивідуально психологічні особливості слухача*. У процесі навчання аудіювання іншомовних повідомлень вирішальну роль відіграють індивідуально-психологічні особливості учнів: рівень розвитку слухового сприйняття, слухової пам'яті, механізму ймовірного прогнозування та рівня концентрації уваги [28]. Увага виникає в залежності від емоцій і розвивається за їх рахунок, хоча в людини емоції завжди виявляються разом із вольовими процесами. Успішність аудіювання залежить від потреби учнів знати щось нове, від інтересу до теми повідомлення, від розуміння об'єктивної потреби навчатися, тобто. від спрямованості на пізнавальну діяльність та мотивацію цієї діяльності. Хоча ця спрямованість може зумовлювати як позитивний, і негативний результат аудіювання. Залежно від індивідуально-психологічних особливостей слухача та сприйняття інформації, процес аудіювання може бути точним та глибоким або, навпаки, помилковим, якщо слухач під впливом очікуваного приписує явищам, що сприймаються, неіснуючі ознаки.

Тому, при навчанні аудіювання необхідно орієнтуватися на ті особливості учнів, які відіграють істотну роль у процесі сприйняття мовного повідомлення. Ці особливості розглядаються в психології на рівні таких підструктур особистості як спрямованість, досвід та форми відображення. «Спрямованість особистості визначає стійку апперцепцію, що є основою сприйняття мови і формується всім процесом виховання людини. Їхня роль у структурі діяльності особистості, пов'язаної зі сприйняттям мови, досить значна, тому що всі її форми є потребами особистості та потенційними мотивами діяльності» [26, с. 68].

Дослідниця Н. Дячук переконана, що «слухачі, в яких добре розвинена слухова пам'ять та фонематичний слух, демонструють кращі результати в розумінні тексту на слух; натомість слухачі, в яких домінуючим каналом сприйняття є зоровий, можуть демонструвати нижчу успішність ніж ті, в кого домінує слуховий канал сприйняття інформації» [22, с. 31].

Третій фактор формування аудитивних умінь учнів на заняттях з іноземної мови – це *фонетичні, лексичні й граматичні труднощі*.

Основними труднощами в процесі аудіювання виступають саме фонетичні. Це особливо спостерігається на початковому етапі навчання. Нерозвиненість фонематичного слуху, відсутність адекватних мовних навичок, недостатня сформованість акустико-артикуляційних образів відволікають увагу слухача на мовну форму повідомлення, у результаті не розпізнаються значення слів і синтагм як одиниць сприйняття. На наступних етапах навчання виробляються вміння розпізнавати фонетичні варіанти слів за їхніми основними ознаками, навіть за певного відхилення від норми. До них належать: неадекватна інтерпретація звучання слів (cot vs. cort, hat vs. hut, piece vs. pease), явище фонетичної редукції, асиміляції (main part – [meɪn 'pɑ:t], in Poland – [ɪn 'rəʊlənd]), елізія голосних (p(o)lice) чи приголосних (las(t) nigh(t)), злиття звуків (go(w)away). У подальшому процесі вивчення іноземної мови удосконалюються вміння розрізняти фонетичні варіанти слів за їхніми характерними ознаками (schedule – ['ʃedʒu:l] (BrE) / ['skedʒu:l] (AmE), neither – ['naɪðə] (BrE) / ['ni:ðə]). До фонетичних труднощів аудіювання належать також труднощі, пов'язані з темпом

мовлення, нагласом (у слові та реченні) та інтонаційною будовою висловлювання [48].

У процесі вивчення іноземної мови, збільшується вокабуляр учнів та кількісь незнайомих слів (значення яких можна визначити з контексту) у аудіоповідомленні, що, в цілому, є причиною виникнення лексичних труднощів. Наведемо кілька прикладів:

1. Багатозначні слова: *My parents treated us all the same when we were kids. The material has been treated with resin to make it waterproof. As a special treat, I'll take you to my favourite restaurant.*

2. Пароніми: *lay* «класти» – *lie* «лежати», *to affect* «впливати» – *to effect* «здійснювати», *especially* «надто» – *specially* «спеціально».

3. Антоніми, синоніми: *awkward, tricky* «незграбний» – *skillful* «майстерний»; *calm, shy* «спокійний, тихий» – *nervous, excited* «гучний, схвилюваний»; *nice, tasty* «смачний» – *tasteless*.

4. Псевдоінтернаціоналізми: *accurate* – «точний» (а не «акуратний»), *scholar* – «учений» (а не «школяр»), *construction* – «конструкція» і «побудова», *stress* – «наголос», *study* – «кабінет», *cabinet* – «тумба» .

5. Розходження семантичних структур англійської та української мов: *Every inch of his face expressed amazement.* – На його обличчі був написаний подив (тенденція англійської мови щодо використання в описах числівників не властива українській мові); *He is an early riser.* – Він рано встає (заміна частини мови при перекладі).

Лексичні труднощі виникають не тільки при кількісному збільшенні словникового матеріалу та його різноманітності (які характерно для вищого ступеня навчання), але і при вживанні слів у переносному значенні, наявності слів, які не несуть важливого інформаційного навантаження, вживанні аморфних, невмотивованих слів та фразеологічних зворотів. Проте наявність незнайомих слів не повинна заважати розумінню змісту прослуханої інформації. Тому основні інформація повідомлення не повинна містити не знайомі слова [22,

с. 30]. Часто значення таких лексичних одиниць можна зрозуміти з контексту або скаристати мовною здогадкою.

Для розуміння при сприйнятті на слух велике значення має композиційно-смілова структура аудіотекстів, спосіб викладу думки в них та міжфразові зв'язки. Особливо складним сприйняттям на слух є діалогічне мовлення (порівняно з монологічним) через необхідність диференціювати мовних партнерів та додатково здійснювати аналітико-синтетичні дії. Хоча приділяти увагу аудіювання як однієї з форм мови неповноцінно. Важливо вчити учнів сприймати обидві форми мови [54; 56].

Варто приділити увагу граматичним труднощам у процесі аудіювання: До них належать:

1. Уживання артиклів розрізняють граматичні категорії означеності/неозначеності (*the man* «певна людина» – *a man* «якась людина»); місця знаходження супроти місця праці (*in hospital* – *at the hospital*).

2. Використання допоміжних дієслів з метою утворення складних дієслівних форм – перфектних форм або пасивного стану (*I am reading, I shall read, I have read, I have been reading, I was reading*).

3. Граматично правильне використання прийменників в реченні (*in October, on Monday, at night; before supper, knock on*), прийменникових фраз (*at the beginning, do on the holiday, pay in cash*), слів з прийменниками (*to be nice at, to thank for, proud of, depend on*) і фразових слів (*look at, look for, look after...*).

4. Правильна форма творення та використання прикметників та прислівників (*London is the greatest city in the world. This book is much more interesting than that one*).

5. Правильне вживання сполучників в реченні (*In spite of / Despite the rain, we went for a walk. Although it was raining, we went for a walk*).

6. Правильне вживання часток.

7. Інверсія, тобто непрямої порядок слів в англійському реченні, також може також викликати труднощі для розуміння та перекладу. *In God we trust*;

8. Вставні члени речення, які стосуються усього речення, означають певне ставлення автора й виражаються за допомогою:

- інфінітивного звороту: *To tell you the truth, I'm afraid of these exams;*
- дієприкметникового звороту: *Frankly speaking, we don't like the play;*
- модальними словами: *Maybe he is ill;* вставним реченням: *She is tired, I suppose.*

9. Омонімія: морфеми *-ed*, *-er* передають граматичні категорії *-ed* – дієслівне закінчення минулого часу та дієприкметника, як у словах *watched, carried, changed*; *-er* – прикметникове закінчення вищого ступеня порівняння, як у формах *wiser, hotter, taller*. Проте, з іншого боку, утворюють лексичні деривативи *coloured, foreigner* [22].

Отже, з метою якісного формування та вдосконалення аудитивних умінь, навичок, знань, комунікативних здібностей старшокласників процес навчання аудіювання передбачає врахування умов сприймання та індивідуально-психологічних особливостей учнів поряд з послідовним й поступовим подоланням труднощів, спираючись на знання, мовленнєвий досвід і мовну здогадку.

2 ПРОЦЕС РОЗВИТКУ АУДИТИВНИХ УМІНЬ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ АНГЛОМОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПОДКАСТІВ

2.1 Подкаст як засіб розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи на уроках іноземної мови

Якісна мовна підготовка учнів неможлива без використання сучасних освітніх технологій. Сучасні технології передбачають застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, роботу з навчальними комп'ютерними програмами з іноземних мов, дистанційні технології, використання інтернет-ресурсів. У зв'язку з цим, сучасний стан розвитку Інтернет-технологій надає більш широкі можливості для використання на заняттях та в самостійній роботі учнів з іноземної мови такого інструмента, як подкастинг.

2.1.1 Використання англомовних навчальних подкастів на уроках іноземної мови

Проблеми застосування подкастів у процесі навчання іноземних мов вивчали та аналізували у своїх дослідженнях О. Балтіна [3], О. Бецько [6], О. Бочкарьова [12], Р. Вікович [15], Н. Єлухіна [23], Д. Кост [35], О. Юдіна [61], Дж. Ліч [65] та інші.

Подкаст (від англ. iPod (один з найбільш популярних портативних MP3 програвачів) та broadcast) – це аудіологи або передачі, що викладаються в мережі у вигляді випусків, які можна легко скачати на MP3-плеєр і слухати в будь-яке зручне для користувача час. Це окремі файли або серія таких файлів, що публікуються за однією адресою в мережі Інтернет [69]. Вперше термін «podcasting» (подкастинг) було введено ведучим каналу MTV Адамом Керрі, який шляхом словоскладання поєднав два слова: iPod – торгова марка серії портативних медіапрогравачів компанії Apple (США) та «broadcasting» (радіомовлення) – широкоформатне мовлення. Таким чином, «подкастинг»

(podcasting) – це «спосіб розповсюдження звукової або відеоінформації в Інтернеті» [65].

Сучасні дослідники припускають (О. Бецько [6], О. Бочкарьова [12], Д. Кост [35]), що викладання іноземної мови з використанням подкастів може включати в себе широкий спектр навчальних матеріалів: лекції, презентації учнів, бесіди із запрошеним експертом або лектором, інтерв'ю з місць подій, додатковий музичний матеріал, автентичні ресурси (бесіди на побутові теми, читання книг), звукові фрагменти художніх та документальних фільмів, короткі уроки іноземної мови.

З погляду методики (В. Златніков [28], С. Ніколаєва [43], Т. Щокіна [59]), подкасти допомагають розвивати навички усного іншомовного мовлення у учнів. Вони надають можливість викладачеві цікаво представляти незнайомий лексичний матеріал і навчальну інформацію; збагачувати семантичне поле й опрацьовувати мовленнєвий матеріал; формувати соціокультурну компетенцію учнів. Подкасти використовуються не лише як матеріал для рецептивних вправ, а також з метою розвитку навичок іншомовної комунікації, допомагають виконувати контроль за процесом навчання та тренувати підготовленезадалегідь або спонтанне усне мовлення на аудиторному занятті, та під час самостійної діяльності учнів [3].

Визначають, що однією з ключових переваг застосування подкастів під час навчання іноземній мові вважається автентичність навчальних ресурсів. Учні використовують звичайні та широко відомі матеріали, але в той же самий час вони оволодівають необхідними міждисциплінарними навичками використання іноземної мови на практиці у повсякденному житті [44]. Щодо застосування технології відеокастинг як інструменту аудіювання, стверджується, що вони суттєво покращують навички розуміння іншомовної мови на слух. Місце дії, емоції та жести героїв, все те, що учні мають змогу побачити у відео ролику, формують значущі візуальні стимули для говоріння іноземною мовою [6].

Існує різна класифікація подкастів. Зокрема, з огляду на навчальні цілі, подкасти поділяються на дві групи:

- 1) матеріали, призначені для вивчення іноземної мови;
- 2) матеріали, які можуть використовуватися з метою навчання, які однак не є навчальними за своєю сутністю [35].

У практиці навчання іноземної мови виокремилися наступні типи подкастів [3].

Автентичні подкасти – аудіофайли, записані носіями мови, що не створювалися спеціально для потреб навчання іноземної мови. Як правило, більшість з них підходять для навчання учнів/учнів достатньо високого рівня, які можуть сприймати оригінальне мовлення на слух.

Викладацькі подкасти – аудіофайли, записані викладачами, як правило, для своїх учнів. Мета цих подкастів – допомогти учням в опануванні різних аспектів мови і навичок та умінь мовлення. Методист Дж. Ліч [65], характеризує переваги використання подкастів викладачами іноземної мови і зауважує, що «подкаст жає можливість охопити основи, не витрачаючи час на заняті. Просте надання фактів уроку в подкасті звільняє сам урок для більш детальної роботи – або, навпаки, може надати додаткові деталі, які відводять деяких учнів в інші напрямки, яких не може містити простий урок» [65].

Подкасти учнів – аудіофайли, записані як результат виконання індивідуальних або групових проектів учнів. Користь від цих подкастів можуть отримати як Учні, що їх створювали (адже вони здійснюють вмотивовану мовленнєву діяльність, активізуючи при цьому лексику і граматику, відпрацьовуючи навички та уміння мовлення), так і ті, хто прослуховує ці файли.

Отже, подкасти представляють собою невеличкі за обсягом файли, які зручно і доречно використовувати на практичних заняттях в аудиторії та в самостійній роботі учнів. Подкасти можуть складати основу для організації та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.

У нашому дослідженні за одиницю добору навчальних матеріалів для навчання аудіювання візьмемо *навчальний аудіотекст, під яким розуміємо навчальний подкаст, представлений монологічним або діалогічним*

повідомленням, що забезпечує досягнення навчальних цілей, а саме, розвиток вудитивних вмінь учнів.

Подкасти мають серію переваг у порівнянні з традиційними матеріалами для аудіювання, які розробляють вчителі іноземних мов: актуальність, автономність, автентичність, багатофункціональність та дидактизації [3].

Актуальність. Система підкастингу дозволяє користувачам регулярно поповнювати свій архів новими аудіо- та відеофайлами з інформацією про актуальні події в різних сферах життя, які можуть бути використані на занятті іноземної мови або поза нею. Подкасти присвячені актуальним темам сьогодення: оскільки на них оформлюється підписка, слухачі зацікавлені в тому, щоб чути новини в певній професійній галузі, які носять не загальний, а вузькоспеціальний характер. До участі запрошуються відомі представники галузі, організовуються палкі дискусії стосовно новин, які відбуваються в реальному часі, ставляться питання, які цікавлять професіоналів у певній галузі та обговорюються проблеми, які підлягають негайному вирішенню. Для учнів таке залучення до різноманітних аспектів є надзвичайно дієвим фактором мотивації як до вивчення іноземної мови.

Автономність. Подкасти – це потужна платформа для навчання. Автономність дозволяє діяти в відповідно до власних навчальних потреб, у відповідному темпі та рівнем навченості. Також на відміну від традиційного аудіо-матеріалу для вивчення іноземної мови, Учні можуть самостійно обирати подкасти у форматі новин, радіо-програм тощо на тих онлайн-ресурсах, які вони вважають найбільш цікавими. Оскільки на подкасти оформлюється підписка, Учні мають змогу та мотивацію самостійно розвивати свої навички аудіювання.

Автентичність. Подкасти – це автентичний матеріал, призначений для прослуховування на різних етапах вивчення мови. Подкасти можуть помітно збагатити заняття з мови, оскільки вони здебільшого представляють автентичний матеріал. Більшість подкастів включають матеріал з аудіоскриптами та супровідними текстами, примітками про ступінь складності та дидактичними рекомендаціями, а також завданнями до

запропонованого уривку та можуть використовуватися на різних етапах вивчення іноземної мови. Подкасти, присвячені певній тематиці, є потужним матеріалом з точки зору добору лексичних та граматичних одиниць мови, яка вивчається. Оскільки викладачі іноземних мов для професійних цілей не є спеціалістами в галузі, яку вивчають Учні, тексти, теми та лексичні одиниці, які вони підбирають, складаючи навчальні плани, не завжди відповідають вимогам до випускників [6]. Розробка змісту викладання іноземної мови на базі подкастів є дуже перспективною, оскільки диктори, запрошені лектори вживають певні лексичні та граматичні одиниці, характерні для їхнього робочого чи соціального середовища, що дає змогу опанувати специфічну лексику.

Багатофункціональність. Система підкастингу є багатофункціональною, з її допомогою під час навчання іноземних мов можна розвивати кілька видів мовної діяльності: поряд з класичним аудіюванням актуальним є вдосконалення навичок усного та писемного мовлення, крім того подкасти дають знання про різноманіття самої мови та культури мови, що вивчається в зручній для слухача обстановці.

Дидактизація. Велика кількість подкастів розробляється як дидактичний матеріал, із скриптами та супровідними текстами, дидактичними рекомендаціями, примітками, завданнями. Матеріали, які використовуються для навчання, розроблені з урахуванням розвитку навичок аудіювання слухачів.

У процесі навчання іноземної мови можливе максимально повне розкриття можливостей цієї технології, тому що мова як «засіб передачі інформації в цьому контексті є її об'єктом вивчення» [43, с. 21]. Використання подкастів у навчанні різним видам діяльності сприяє: підвищенню мотивації до вивчення іноземних мов; появі вибору в доборі фонетичного матеріалу; формуванню навичок аудіювання і здатності сприймати різні стилі мови з різними акцентами та інтонаціями; удосконаленню навичок говоріння [35].

Слід згадати такі незначні недоліки використання подкастів при організації процесу аудіювання як: великі витрати (обладнання комп'ютерних класів, закупівля програмного забезпечення, навчання викладачів та студентів

користування цими програмами); відсутність безпосередньої інтеракції; можлива затримка появи подкаста на сайті, а також витрата часу на скачування та прослуховування подкасту; не всі подкасти супроводжуються друкованим текстом; можливість перегляду та прослуховування окремих фрагментів подкасту; прослуховування подкасту вимагає більше часу, ніж читання, але дозволяє створити атмосферу іншомовного спілкування на занятті [6].

В Інтернеті вже існує велика кількість подкастів як професійної, так і загальної спрямованості. Існують подкасти:

- для підготовки до міжнародних іспитів:

<http://www.splendid-speaking.com/products/listen.html>;

<http://www.justvocabulary.libsyn.com/>;

<http://www.flojoe.co.uk/fce/students/writing/settexts.htm>;

- подкасти призначені для учнів з невисоким рівнем володіння мовою:

<http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>;

<http://learnenglish.britishcouncil.org/en/elementary-podcasts>;

<http://www.voanews.com/info/podcast/1356.html>;

- подкасти з уже розробленими завданнями:

<http://learnenglish.britishcouncil.org/en/professionals-podcasts>.

Проаналізуємо найпопулярніші інтернет-ресурси, які пропонують подкасти, з огляду на їх використання для навчання іноземної мови старшокласників. На вебсайті <http://www.npr.org/> [68] є можливість підписатися на подкасти *Podcast Directory* (рис. 2.1) різної тематики: музика, розваги, гумор, новини тощо.

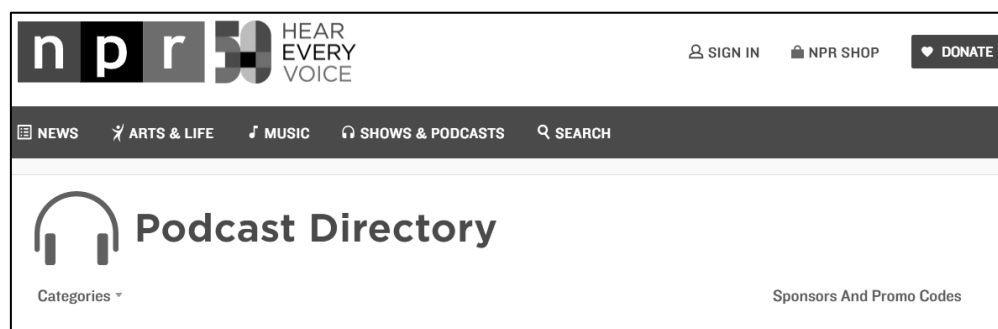


Рисунок 2.1 – Подкасти Podcast Directory на вебсайті <http://www.npr.org/>

Незважаючи на актуальність тематики та інтерактивний характер оповіді, такі подкасти не є оптимальним матеріалом, оскільки їхня тривалість – 15-20 хвилин (рис. 2.2), що вимагає забагато часу на опрацювання впродовж одного уроку. Оскільки подкасти створені не з метою вивчення іноземної мови, вони мають розважальний або освітній характер, але важкі для розуміння учнями. Тому їх можливо використовувати для самостійного опрацювання. Також до подкастів не пропонуються дидактичні розробки.

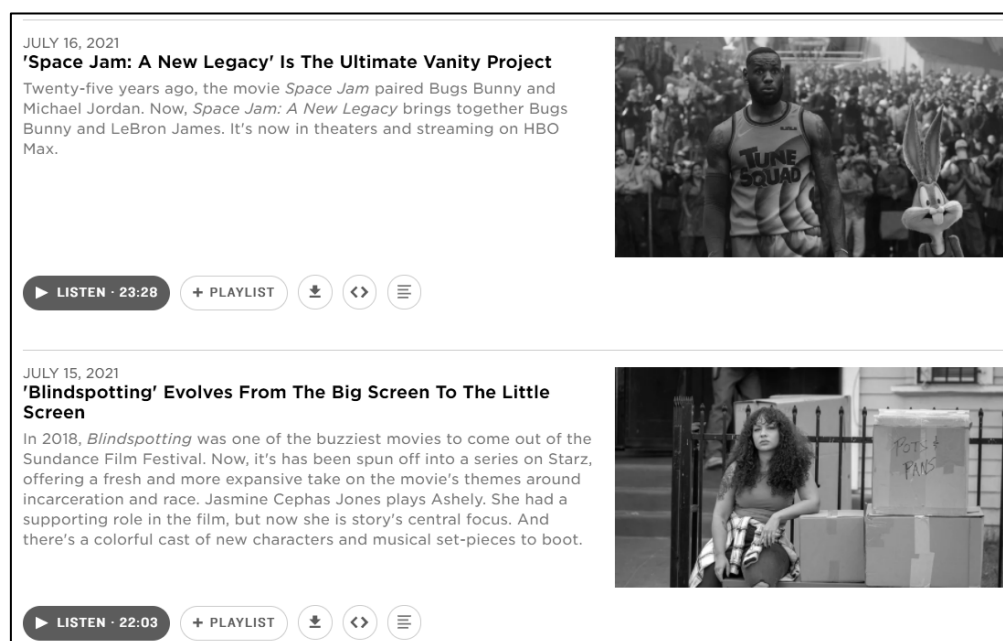


Рисунок 2.2 – Подкасти Podcast Directory з розділу розваги

Інший ресурс *LearnEnglish by the British Council* (рис. 2.3) на вебсайті <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/podcasts> [66], на відміну від попередніх, пропонує подкасти з дидактичними розробками для учнів, які вивчають англійську мову, безкоштовно. На цій сторінці розташовані подкасти для учнів рівень володіння мови яких є А2-В2 та навіть вище.

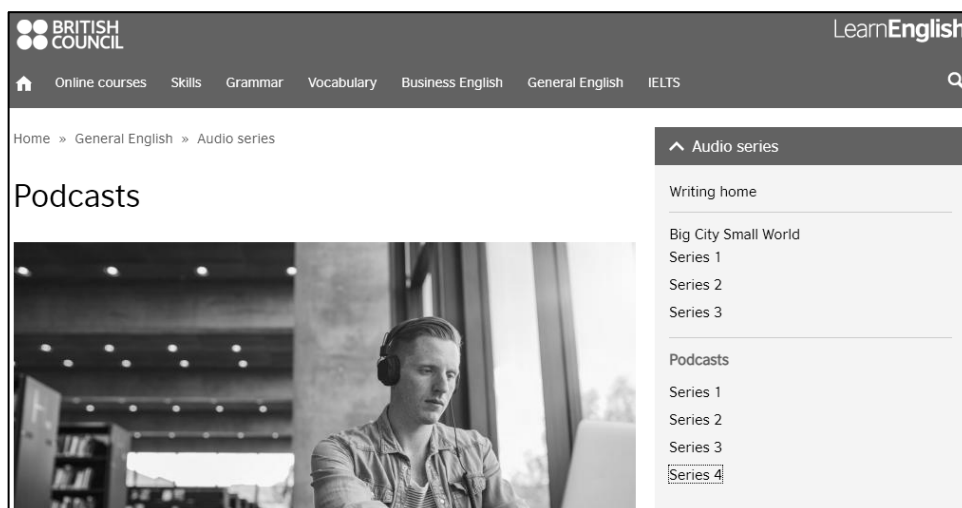


Рисунок 2.3 – Подкасти LearnEnglish by the British Council на вебсайті <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/podcasts>

Кожна серія подкастів містить декілька епізодів тривалістю 15-20 хвилин (рис. 2.4). Перевагою даних подкастів є те, що: їх можна обирати за рівнем складності та тематикою та вони містять дидактичні розробки. Після прослуховування учень індивідуально, або разом з вчителем можуть виконати завдання на перевірку розуміння змісту подкасту, та засвоєння необхідної лексики.

Episode 06

In this episode Tess and Ravi talk about travel problems, and their guests talk about Mexican artist Frida Kahlo and life in Kazakhstan. You can also follow Carolina as she settles in to student life and finds out all about student clubs and societies. Will she join a student club?



Listen to the podcast then do the first exercise to check your understanding. If you have more time choose some of the language practice exercises.

▶ 0:00 / 33:01 ◀

Рисунок 2.4 – Подкаст Episode 06 з вебсайту LearnEnglish by the British Council

Наступний ресурс *The English We Speak* (рис. 2.5) на вебсайті <https://www.bbc.co.uk/programmes/p02pc9zn/episodes/downloads> [73]. Подкаст випускає Radio BBC, тому ви маєте можливість послухати й попрактикувати справжній британський варіант англійської. Це чудовий формат вивчення сленгу. Двоє ведучих розігрують невелику сценку та в процесі пояснюють значення нового слова або фрази. Щотижня вони розглядають слова, які носії мови вживають у повсякденному житті. Аудіо триває 2-4 хвилини. *The English We Speak* висвітлює найсвіжіші англійські слова, фрази, ідіоми.

BBC NEWS WORLD SERVICE **The English We Speak** **LIVE Newsday** **Schedule**

Home More

Podcast
 Every week, we look at a different everyday English phrase or piece of slang in this fun three-minute programme. From BBC World Service
 UPDATE: WEEKLY EPISODES AVAILABLE: INDEFINITELY

Episodes to download

Down / Up for something
 LAST TUESDAY
 If there is something you are interested in doing now, we have an expression for you.
 Download

Savage
 TUE 13 JUL 2021
 Learn a new meaning of the word 'savage'.
 Download

Lit
 TUE 6 JUL 2021
 Learn an informal word to say something is amazing.
 Download

This podcast belongs to
 The English We Speak
 Subscribe in Sounds
 RSS

Other podcasts you may like
 SEE ALL PODCASTS

Рисунок 2.5 – Подкасти *The English We Speak* на вебсайті <https://www.bbc.co.uk/programmes/p02pc9zn/episodes/downloads>

Інший ресурс, що містить подкасти, що можна використовувати на уроках з іноземної мови – *Better at English* (рис. 2.6) на вебсайті <https://www.betteratenglish.com/> [62].

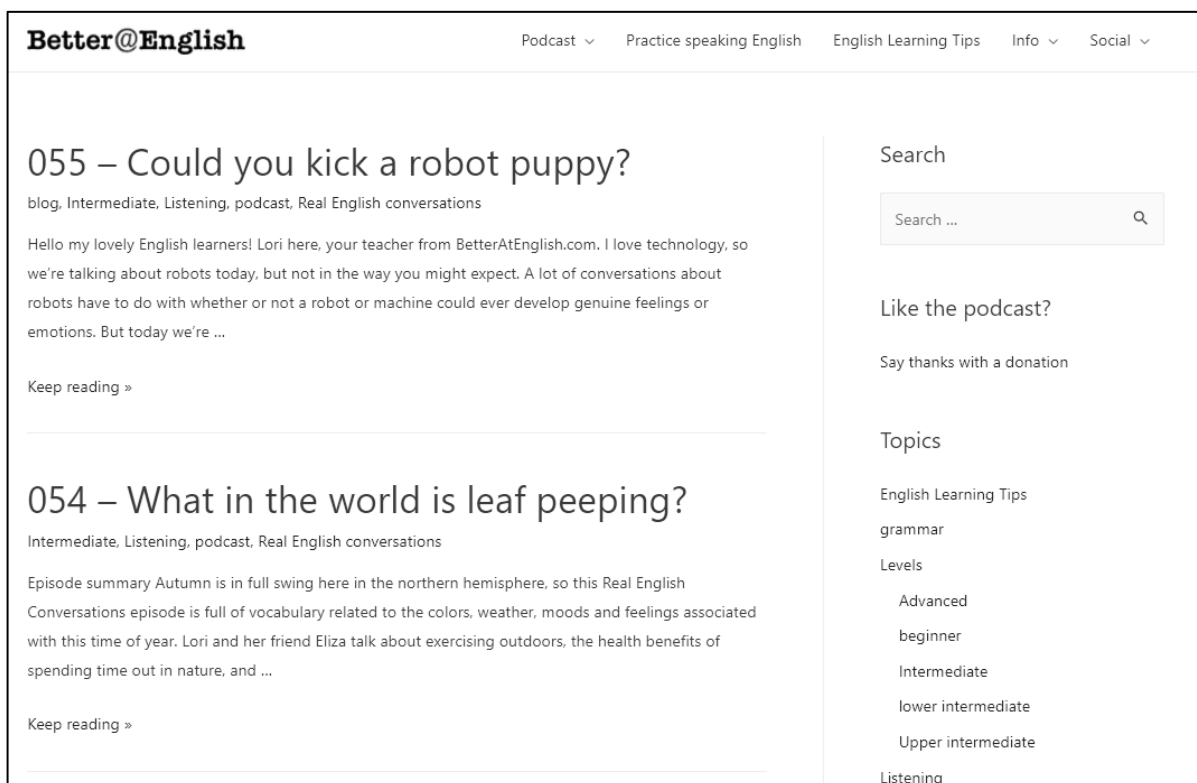


Рисунок 2.6 – Подкаст Better at English на вебсайті <https://www.betteratenglish.com/>


Даний ресурс включає короткі уроки, вправи на аудіювання, поради щодо вивчення мови та іншу інформацію. Це мікс англомовних подкастів, що містять розмови з носіями мови. Теми варіюються від важливих суспільно-політичних до ну зовсім не серйозних. Better at English підходить для учнів середнього рівня (Intermediate) або для початківців (Elementary).

Подкасти серії *Six Minute English* на вебсайті <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/6-minute-english> [72] – це чергові подкасти із Великобританії, зроблені компанією BBC, які випускається щотижня (рис. 2.7).

6 Minute English INTERMEDIATE LEVEL

Our long-running series of topical discussion and new vocabulary, brought to you by your favourite BBC Learning English presenters.

From the archives
All 6 Minute English programmes pre-September 2014 can be found here.




The loneliest man in history
EPISODE 210726 / 26 JUL 2021
How the Apollo 11 astronaut Michael Collins felt in 1969 about not walking on the Moon.



The language of wine
EPISODE 210722 / 22 JUL 2021
A toast to the vocabulary you'll learn here!



How colour affects us
EPISODE 210719 / 19 JUL 2021
Which colour makes you happy?



Flexible working
EPISODE 210715 / 15 JUL 2021
Is there a stigma attached to not wanting to work the 9-to-5 shift?

Рисунок 2.7 – Подкаст Six Minute English на вебсайті

<https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/6-minute-english>

Подкаст тривалістю 6 хвилин, коли двоє ведучих обговорюють певну важливу тему. Аудіо короткі, але динамічні. Темп мовлення не високий, що значно полегшує його розуміння. Ведучі ведуть дискусію і висловлюють найпопулярніші думки на розглянуту тему та висловлюють власні. В якості аргументів наводяться статистика, факти, цитати. Такий формат подкасту можна використовувати для підготовки до спікінгу міжнародних іспитів.

Наступний ресурс <https://www.podcastsinenglish.com/> [70] пропонує подкасти різного рівня складності з розробленими дидактичними завданнями та навіть роздатковим матеріалом, що можна використовувати на уроках з іноземної мови (рис. 2.8).

home level 1 level 2 level 3 business extras pie+ join!

listen & learn

podcastsineenglish.com
natural conversations • real English • since 2006

Listen, learn and teach English with pie: the podcast site for learners and teachers of English.

► Listen to all podcasts

 **New for this week: a business level podcast**
► The human touch
Which jobs can only be done by people?

 ► **Level 1**
For elementary and pre-intermediate students

 ► **Level 2**
For intermediate students

Рисунок 2.8 – Подкаст Podcastsinenglish.com на вебсайті

<https://www.podcastsineenglish.com/>

Варто відзначити, що працювати з подкастами набагато зручніше, ніж з друкованими виданнями, оскільки вони дозволяють економити час учнів та вчителя при підготовці до заняття (деякі тексти вже дидактизовані: до них є сформовані словники, питання, розроблені завдання, додаються паралельні текстові версії); отримувати свіжі зарубіжні новини з різних галузей; використовувати більш широкий спектр видань. Відзначається, що регулярне аудіювання тексту подкасту, адаптованого до здатності учня сприймати іноземну мову, має системний ефект на всі його інші уміння та навички, у тому числі на

загальну грамотність та на здатність не тільки сприймати, але й висловлюватися на іноземній мові, що вивчається.

Освітні подкасти, присвячені вивченню іноземних мов, дозволяють вирішити цілий ряд методичних задач, серед яких формування аудитивних навичок і вмінь розуміння іноземної мови на слух, формування й удосконалення слухових навичок та навичок вимови, розширення і збагачення лексичного словника, формування й удосконалення граматичних навичок, розвиток умінь говоріння і писемної мови.

2.1.2 Технологія роботи з англомовними навчальними подкастами

Відзначимо, що найбільш прийнятною і реалістичною задачею використання подкастів у навчальних цілях залишається розвиток рецептивних аудитивних навичок при роботі з фонетичним, лексичним і граматичним матеріалом та умінь розуміння іноземної мови на слух, відокремлювати головне від другорядного, визначати тему повідомлення, членувати текст на значеннєві частини, установлювати логічні зв'язки, виділяти головну думку, сприймати повідомлення у визначеному темпі.

Далі розглянемо алгоритм роботи з подкастами. Методичти О. Балтіна [3] та О. Бецько [6] стверджують, що оптимальна схема роботи з англомовним навчальним подкастом складатиметься з наступних етапів, а саме:

- 1) первинне прослуховування подкасту;
- 2) прослуховування подкасту з паралельним читанням скрипта подкасту;
- 3) читання скрипта подкасту (якщо є потреба);
- 4) робота з новим словником;
- 5) прослуховування подкасту без скрипту.

Залежно від складності тексту та рівня володіння учнями іноземною мовою кожен із цих етапів може бути повторений за потреби. Для перевірки розуміння подкасту викладач може використовувати такі завдання як: відповіді на запитання, обговорення почутого у парах та групах, створення презентацій. Важливо також розвивати творчі здібності та комунікативну компетенцію засобами створення своїх подкастів за різною тематикою.

Інші вчені В. Златніков [28], Т. Щокіна [59] та Дж. Ліч (Leach J.) [65] описуючи методику роботи з подкастами, стверджують, що технологія роботи з англomовними навчальними подкастами збігається з технологією роботи над аудіотекстом і має чітку послідовність у діях викладача і учнів. Вони виділяють наступні етапи: попередній інструктаж та попереднє завдання; безпосередньо процес сприйняття й осмислення інформації подкаста; виконання завдань, що контролюють розуміння почутого тексту. Тобто, робота з подкастами проходить тіж етапи, що й навчання аудіювання та складається з таких етапів та завдань: завдання до прослуховування, під час прослуховування та після прослуховування [33].

I. До прослуховування:

а) антиципація: На цьому етапі пропонується коротка мовна розминка, повторення лексики з теми та слів активного вжитку, усунення лінгвістичних труднощів, заохочення обміну думок на тему, порівняння культур, активізація попереднього досвіду учнів.

б) предикція: На цьому етапі проводиться мовне тренування, забезпечується мотивація учнів, розвиток логічного мислення, підготовка до слухання, надання підказок для розуміння подкасту.

в) комунікативне завдання: На цьому етапі забезпечується заохочення до прослуховування для розуміння основної ідеї, надання завдання для прослуховування. Типові завдання: здогадка, припущення на базі заголовку, нових слів, ілюстрацій; короткий виклад теми викладачем, введення в проблематику тексту.

II. Прослуховування:

а) представлення аудіо тексту;

б) перевірка розуміння.

На цьому етапі необхідно допомогти учням зосередитися на змісті аудіо тексту, забезпечується порівняння тексту з припущенням, заохочується вербальна реакція, забезпечується активне слухання, розуміння учнями змісту, перевірка розуміння під час прослуховування подкасту [28].

Типові завдання: прослухати подкаст та вставити пропущені слова в реченнях; прослухати подкаст і сказати, які словосполучення вживались у ньому; прослухати подкаст і сказати, які визначення до запропонованих словосполучень у ньому зустрілися; закінчити речення; прослухати подкаст і сказати, що у ньому говорилося з приводу певного питання; прослухати подкаст та знайти еквівалент певних слів у паралельному стовпчику тощо [44].

III. Після прослуховування:

- а) розвиток комунікативних умінь;
- б) творчі вправи та завдання.

На цьому етапі забезпечуються вправи на розвиток діалогічного та монологічного мовлення, письма, дискусії тощо.

Типові завдання: підтвердити або спростувати твердження; підібрати ілюстрації до подкасту; упорядкувати пункти плану; відмітити на карті план маршруту; виконати тест множинного вибору; виконати тест відновлення порядку тексту подкасту; виконати альтернативний тест (так/ні); обрати заголовок або підзаголовок із запропонованих варіантів; визначити кількість смислових частин; програти діалог на певну тему; зробити виступ на певну тему тощо [44; 46].

Вище згадане, дає підстави стверджувати, що використання подкастів для розвитку аудитивних умінь дає змогу удосконалити зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання, індивідуальний підхід у навчанні та підвищити ефективність подання нового матеріалу.

2.1.3 Критерії відбору англомовних навчальних подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи

Освітні подкасти, присвячені вивченню іноземних мов, дозволяють вирішити цілий ряд методичних завдань, серед яких формування аудитивних навичок та умінь розуміння іншомовної мови на слух, формування та вдосконалення слухо-вимовних навичок, розширення та збагачення лексичного

словника, формування та досконалості навичок, розвиток умінь говоріння та писемного мовлення [5].

В Інтернеті існує безліч подкастів на різні теми. При самостійної діяльності учні можуть обирати їх відповідно до своїх інтересів. Також можна знайти подкасти для різних рівнів володіння мовою.

Завдяки роботі з подкастами в учнів не тільки розвиваються навички аудіювання, а й значно підвищується рівень їхньої мотивації з наступних причин:

- залучення до навчального процесу сучасних технологій; аудіювання стало доступним для великої кількості учнів завдяки мобільним телефонам та планшетами;

- поява можливості прослухати подкаст багато разів та вибрати тему відповідно до інтересів учня;

- наявність візуального підкріплення (текстовий файл або відео);

- можливість вибору тем подкастів залежно від віку та спеціальності студента [4].

Як підкреслюють дослідники (О. Бецько [6], О. Бочкарьова [12], Д. Кост [35]), учні, які використовують підкасти у своїй навчальній діяльності, досягають більш високих результатів, ніж ті, які виконують лише традиційні завдання

Критеріями добору вважають «основні ознаки змісту, структури й обсягу повідомлень, за допомогою яких оцінюється матеріал з метою його використання або невикористання відповідно до цілей» [8, с. 72]. Н. Бориско, під поняттям «критерії відбору» розуміємо «основні ознаки, за допомогою яких якісно і кількісно оцінюється текстовий матеріал з метою доцільності або недоцільності його використання як навчального матеріалу» [11, с. 116]. Таким чином, критерії відбору дають змогу оцінити навчальний матеріал щодо можливості його використання у навчальному процесі.

Визначаючи критерії відбору англомовних навчальних подкастів, ми, услід О. Бирюк [8], враховували такі чинники як:

- 1) мету навчання – формування та розвиток аудитивних умінь при навчанні аудіювання англомовних подкастів;

2) вимоги чинної Програми з англійської мови для загальноосвітніх шкіл [45]: рівень сформованості в учнів рецептивних умінь та навичок; рівня мовної та мовленевої підготовки учнів та змісту тематичних блоків соціокультурного характеру.

Враховуючи це, ми виокремили такі критерії відбору навчального англomовного подкасту для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи у процесі вивчення іноземної мови:

I. Якісні критерії / критерії змісту: 1) доступності та посильності; 2) тематичності; 3) автентичності; 4) інформативності; 5) соціокультурної цінності;

II. Кількісний критерій: обсягу тексту і темп мовлення.

Аналіз науково-методичної літератури (О. Балтіна [3], О. Бецько [6], Н. Єлухіна [23], Д. Кост [35], О. Юдіна [61], Дж. Ліч [65]) дав можливість виділити основні критерії відбору англomовних навчальних подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи. Розглянемо їх детальніше.

1. Критерій автентичності. У навчанні вчитель використовує подкасти, створені носіями мови, завдяки чому учні занурюються в мовне середовище, дізнаються про особливості вимови, інтонації, варіанти діалектів. Бажано вибирати сайти відомих організацій. Для навчальних цілей необхідно обирати всесвітньо-визнане джерело подкастів, тобто ресурс, над яким працює безліч людей, носіїв мови, методистів та педагогів [69].

2. Критерій відповідності змісту подкасту інтересам учнів. Викладач наперед з'ясовує в учнів в усній чи письмовій формі, чим вони цікавляться, що хотіли б дізнатися. Так як подкастів існує безліч, завжди є можливість вибору. На багатьох Інтернет-ресурсах подкасти сортовані за темами та категоріями, що полегшує пошук.

3. Критерій доступності та посильності. Погоджуємося з думкою Л. Шевкопляс [58] та вважаємо критерій доступності та посильності одним із головних, оскільки в центрі уваги дослідження є процес формування аудитивних умінь учнів старшої школи. Викладачеві слід обирати такі подкасти, прослуховування та розуміння яких доступне для учнів. Це стосується теми,

лексико-граматичної структури, технічної доступності (подкаст може бути прослуханий будь-яким користувачем Інтернету). Рекомендована тривалість звучання не повинна перевищувати 4 хв для початкових рівнів володіння мовою та не більше 9 хв для просунутих рівнів.

4. Критерій актуальності та новизни. Слід вибирати такі подкасти, які мають на меті формування нового досвіду, збагачення актуальними знаннями та інформацією. Багато інтернет-ресурсів містять подкасти, які висвітлюють новини з різних сфер життя: культури, технології, здоров'я, політики, мистецтва тощо. Таким чином, учні не тільки вдосконалюють навички аудіювання, а й розширюють кругозір і розвивають критичне мислення.

5. Критерій відповідності змісту подкасту рівню володіння іноземною мовою учнів. Важливо спочатку правильно протестувати студентів та визначити їхній рівень володіння іноземною мовою. На багатьох Інтернет-ресурсах подкасти поділені за категоріями відповідно до рівня володіння мовою (зазвичай це «початковий», «середній» та «просунутий»). Залежно від цього рівня, подкасти варіюються за тривалістю (від двох хвилин для «початкового» рівня та дев'яти для «просунутого»), швидкістю говоріння, а також відрізняються за лексико-граматичним змістом.

6. Критерій соціокультурної спрямованості. Робота з подкастом повинна сприяти формуванню знань про культуру інших країн: норм поведінки, менталітет, історію, традиції тощо. Соціокультурний компонент навчання іноземних мов одна із пріоритетних нині, оскільки сприяє формуванню полікультурної мовної особистості, завдяки чому студент може спілкуватися із представниками інших культур.

7. Критерій формування активної життєвої позиції. Теми подкастів покривають проблеми, вирішення яких залежить від кожної людини; змушують учнів задуматися про свій внесок у вирішення конкретної проблеми; висвітлюють приклади людей із активною життєвою позицією, які можуть бути орієнтирами для студентів.

8. Критерій особистої орієнтації. Важливо враховувати емоційно-почуттєвий стан студента, викладачеві слід підбирати вправи та завдання, завдяки яким у учнів з'являється можливість висловлення власної думки, почуттів, переваг.

9. Критерій пізнавальної цінності. У процесі навчання іноземної мови, як й у навчанні загалом, особливе значення має розвиваючий аспект. Темі подкастів повинні розвивати кругозір учнів, їхнє мислення та розумові здібності.

10. Критерій залучення та мотивації. Викладачеві важливо забезпечити розвиток позитивних потребностно-мотиваційних станів студентів, з'ясувати, які мотиви у них переважають, формувати в учнів інтелектуальну потребу у пізнанні та розвитку навичок аудіювання, заохочувати.

Відбір автентичних подкастів, здійснювався через ресурси мережі Інтернет. Відбиралися автентичні подкасти, створені носіями мови для носіїв мови задля отримання інформації, а також напівавтентичні англомовні подкасти, створені носіями мови для навчання іноземців.

Наведемо приклад відібраного нами подкасту LearnEnglish by the British Council з сайту <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/podcasts> [66] для розвитку аудитивних умінь учнів старших класів та проаналізуємо його за визначеними критеріями.

Приклад.

Section 2: I'd like to meet

Tapescript:

«Tess: Good! We'll speak to Gordon again later in the show but now it's time to get on with our programme. We've got an excellent show for you today, and let's start with our first section, called «I'd like to meet». We ask people a simple question – which famous person, dead or alive would you like to meet? And of course, we ask them to explain why. Our guest today on «I'd like to meet» is Zara Heller from Bristol. Hello Zara and welcome to the show.

Zara: Hello.

Ravi: Hi Zara.

Tess: And what do you do Zara?

Zara: I'm a student, I'm in my last year at school, I'm 16.

Tess: Right. Now let's ask the question. So Zara, which famous person, dead or alive would you like to meet?

Zara: I'd like to meet Angelina Jolie.

Ravi: Angelina Jolie. Great - good choice! Tell us a bit about her.

Zara: She's an American film actress, she was in 'Tomb Raider', and she's an ambassador for the United Nations too.

Tess: And why did you choose her to talk about today?

Zara: Well, because I really admire her. She's a famous film star with a lot of money and a famous celebrity film star husband, but she really cares about helping people and she uses her money and her fame to help children and people who are very poor or have a difficult life. I saw a film about her on MTV the music channel – it was a video diary of her visiting Africa and talking about how to stop poverty, and they were really simple things, and I thought it was really cool because MTV doesn't usually show programmes like that, it's usually just music videos and things, but because she's famous and beautiful then people want to see her so she can get a lot of attention for the things that she wants to change.

Tess: Do you like her films? Do you think she's a good actress?

Zara: Yes I do. I don't think she's a great actress, but she's a good actress, and she's so beautiful that you just want to look at her all the time.

Ravi: Yeah.

Zara: I think she's one of the most beautiful women in the world. I love watching her, I love all her films.

Ravi: And what would you like to talk to her about Zara?

Zara: I'd like to talk about her trips to different places all around the world, and about Hollywood, and her family and about what people like me can do to help poor children.

Tess: Well thank you very much Zara. That was really interesting. Personally, I'd like to talk to her about her husband, Brad Pitt. I think he's gorgeous» [66].

Наведений приклад відповідає критерію доступності, оскільки лексична та граматична насиченість тексту співвідноситься з вимогами Програми для учнів старших класів [45]. До того ж, тема аудіотексту подкасту відома для учні, що відповідає критерію доступності у змістовому плані. За критерієм інформативності, текст викликає інтерес у слухачів, оскільки у тексті подається нова, цікава інформація для підлітків та висловлюється певна думка стосовно порушеної проблеми. Текст автентичний, оскільки записаний носіями мови в реальних умовах спілкування. Він відповідає віковим особливостям учнів, оскільки обговорюється тема відомих людей та музики. Текст належить до тематичного блоку «Сім'я». Тривалість звучання становить 3 хвилини.

Таким чином, ми охарактеризували критерії, за якими слід обирати подкасти для розвитку аудитивних умінь чнів старших класів у процесі вивчення іноземної мови. Так, за критерієм доступності необхідно обирати подкасти, що відповідають рівню мовної та мовленнєвої підготовки учнів старших класів. Відповідно до критерію інформативності, подкаст повинен зацікавлювати слухача та утримувати інтерес під час прослуховування аудіотексту подкастатексту. Критерій автентичності передбачає культурологічну цінність навчальних матеріалів та невимушеність ситуації. Критерій тематичності означає, що навчальні тексти відповідають тематиці та проблематиці, зазначеної у праграмі вивчення іноземної мовидля учнів старших класів загальноосвітньої школи.

2.2 Комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої коли засобами англомовних навчальних подкастів

Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями [24] з мовної освіти передбачається, що учні на кінець 11-го класу повинні досягти рівнів B1 та B2 в аудіюванні. Це, в свою чергу, означає, що учні повинні: розуміти об'ємні усні висловлювання на добре знайомі теми, а також розуміти програми, новини, фільми, передачі загальної тематики літературною мовою. У нашому дослідженні, для розробки комплексу вправ ми зупинилися на англомовних

навчальних подкастах, які розміщені на сайтах LearnEnglish by the British Council [66] та The English We Speak [73]. Були обрані самі ці подкасти, оскільки вони мають три рівні складності (elementary / intermediate/ advanced) та забезпечують досягнення рівнів B1 та B2, а отже можуть бути використанні у навчанні учнів старших класів.

Вважаємо за доцільне проаналізувати подкасти ресурсів LearnEnglish by the British Council [66] та The English We Speak [73] з позиції дидактичних та методичних характеристик. Отже, обрані нами подкасти відповідають за наступними критеріями:

- доступність («лексична, фонетична та граматична насиченість аудіотексту» відповідає вимогам Програми для учнів старших класів з іноземної мови [45]; переважна більшість подкастів на сайті є у вільному доступі з можливістю завантаження на особистий носій);

- автентичність (усі подкасти містять автентичні матеріали, записані носіями мови, що вивчається);

- інформативність та актуальність (містять актуальну, цікаву інформацію про життєвий досвід, подорожі до країн, події, винаходи, дослідження тощо, що, беззаперечно, сприятиме підвищенню зацікавленості та мотивації до вивчення іноземної мови учнів);

- тематичності (відповідає Програмі для учнів старших класів [45]);

- автономність (за допомогою сучасних інноваційних технологій, інтерактивних форм роботи створюється освітнє середовище, що сприяє вмотивованості студентів до вивчення іноземної мови; стимулюванню ініціативності у самостійній та класній роботі; створенню ситуацій творчого пошуку, вільного вибору, прийняття відповідальних рішень; здійсненню самоконтролю);

- тривалість відтворення подкастів становить 3-5 хвилини, автори записів здебільшого ведучі, які переважно спілкуються у неформальному стилі, використовуючи елементи гумору.

Розглянемо організацію навчальної-освітньої діяльності учнів старшої школи на занятті з іноземної мови з використанням подкастів LearnEnglish by the British Council [66] та The English We Speak [73] для розвитку аудитивних умінь старшокласників.

У нашому дослідженні ми пропонуємо розроблений комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи як виду мовленнєвої діяльності, метою яких може бути як розуміння загального, основного змісту аудіоматеріалу, пошук конкретної інформації, так і повне розуміння подкасту. Передбачається, що у процесі розвитку аудитивних умінь учнів засобами освітніх англомовних подкастів також відбуватиметься розвиток й інших видів мовленнєвої діяльності. У процесі нашого дослідження ми скористалися вже розробленою методистами (О. Бочкарьовою [12], І. Валуєвою [13], С. Говоруном [20], В. Златніковою [28]) структурою роботи над текстами для аудіювання, а саме: до прослуховування (pre-listening), прослуховування (while-listening) та після прослуховування (post-listening). Кожен із цих етапів має свою мету та види завдань для формування аудитивних умінь та навичок, які необхідні для розвитку компетентності в аудіюванні учнів старших класів.

Створюючи комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старших класів, ми опирались на виділені вченими етапи навчання аудіювання (І. Задорожної [25], Л. Князевої [33], О. Сіваченко [46], К. Суздалевої [53], І. Щукіної [60]), критерії побудови системи вправ (О. Бігич [9], І. Валуєва [13], Н. Гальськова [17]), а також типологію вправ для навчання аудіювання (В. Златніков, [28] Л. Князева [33], О. Сіваченко [46]), інтерпретуючи її до мети нашого дослідження – розвитку аудитивних умінь учнів засобами англомовних навчальних подкастів.

Комплекс вправ розроблений на прикладі подкасту LearnEnglish by the British Council та The English We Speak. Тематика подкастів обиралася відповідно до тем, зазначених у Календарно-тематичному плануванню уроків англійської мови (Додаток В) [21; 45], а також враховувалися теми, зазначені у програмі ЗНО. Таким чином, розроблений нами комплекс вправ (Додаток А) містить

вправи, розроблені до 5 подкастів. Тематика подкастів обиралася в межах загальної теми «Family Relationship» розрахованої на 10 год. згідно з календарного планування.

До прикладу розглянемо вправи до подкасту LearnEnglish by the British Council серії 1, епізод 5 [66]. Розроблені нами вправи, як зазначалося вище, відповідають етапам навчання аудіювання.

Етап 1: До прослуховування

До текстові вправи виконуються перед самим процесом прослуховуванням подкасту, їхньою метою є полегшення подальшого прослуховування. Метою даного етапу є введення учнів у контекст подкасту, активізація фонових знань та умінь із зазначеної теми. Зняття лексичних і мовних труднощів і психологічного напруження перед прослуховуванням.

На даному етапі доречно повідомляти тему подкасту та ввести учнів в проблематику тексту. Учитель може розпочати з невеликої розмови, запропонувавши учням визначити, що вони вже знають про цю проблему, а також сформулювати питання, відповіді на які вони хотіли б отримати. Це завдання є і на прослуховування, оскільки учні шукатимуть ці відповіді, а вчитель завжди може скорегувати дискусію у потрібне русло і поставити питання, на які є відповіді у аудіоповідомленні. Тут же можна ознайомити учнів із лексикою, яка необхідна для розуміння тексту.

Прикладами вправ на етапі «До прослуховування» можуть бути завдання на передбачення теми та змісту подкасту за картинками, діаграмами, назвою тексту, прогнозування слів/виразів, що можуть зустрічатися в тексті; обговорення набутого досвіду учнів, висловлення власної точки зору на проблему тощо:

Вправа 1. Work with a partner. You are going to listen to Luke talking about London life and advantages and disadvantages of living there. What do you think he says about his living in London? Look at the photo and tell what can you see in the photo. Discuss why they might be relevant to the podcast (рис. 2.9).



Рисунок 2.9 – Ілюстративний матеріал до вправи 1

Вправа 2. Work with a partner. You are going to listen to a podcast about living abroad. Discuss the following questions:

1. Have you ever lived away from family and home? What and who did you miss most? Why?
2. What might a person who comes from the UK miss living abroad?
3. What will you miss abroad?

Таким чином, організація навчальної роботи у процесі вивчення іноземної мови над подкастами на етапі «До прослуховування» є важливою складовою процесу розвитку аудитивних умінь учнів, оскільки допомагає їм розвивати мовну здогадку, формує у них уміння передбачати зміст подкастів та позитивну мотивацію до процесу аудіювання. На цьому етапі переважають рецептивно-продуктивні та рецептивно-репродуктивні комунікативні та умовно-комунікативні вправи без ігрового компоненту. За способом організації домінують парні та групові режими роботи.

Етап 2: Прослуховування

Етап «Прослуховування» – це власне слухання аудіотексту подкасту з метою отримання необхідної (загальної або ж детальної) інформації. Відповідно до мети вчитель розробляє вправи, спрямовані на навчання учнів різним видам аудіювання. Однак при розвитку аудитивних умінь учнів старших класів прослуховувань може бути декілька. У такому разі дуже важливо не втратити

мотивації учнів. Новизна завдань допоможе у цьому. Прикладами вправ на даному етапі можуть бути наступні.

Прослухати текст та вставити пропущені слова у наступних реченнях. Як ви вважаєте, які слова можуть бути пропущені і чому вибір падає саме на них (ключові, які мають основну інформацію; прийменники; артиклі; незнайомі слова?).

Прослухати текст і сказати, які із запропонованих нижче словосполучень вживалися в ньому без змін.

Прослухати текст та сказати, які визначення до наступних слів у ньому зустрічалися.

Закінчити наступні речення. (Тут також можливі варіанти: є початок речення, а закінчення пропущено; опущено середину речення; пропущено початок речення, але є закінчення).

Прослухати текст і знайти українські, англійські еквівалент слів у паралельному стовпці.

Наведемо приклади.

Вправа 3. Listen to the podcast and check your ideas.

Вправа 4. Listen to the podcast and say how the speaker would answer the questions in Pre-listening.

Вправа 5. Listen to the podcast and say:

- How does Luke feel about living in London?
- What pros and cons has he mentioned?
- What does Luke say about Hackney, the area where he lives now?

Другий раз подкаст програватиметься з метою більш детального розуміння та пошуку конкретної інформації.

Вправа 6. Listen again and answer the questions:

1. For Luke, what is the best thing about living in London?
 - a. His local community
 - b. The transport
 - c. His work

2. For Luke, what is the worst thing about living in London?

- a. There are so many tourists.
- b. It's so busy and hectic.
- c. The restaurants are so expensive?

Вправа 7. Listen again. What do the words local community / rush hour / quietness refer to?

Вправа 8. Listen again and complete the sentences:

1. Generally, people don't ___ in central London. They might ___ there, but they don't visit there. 2. I live slightly on the ___. It takes me ___ to get into town. 3. There are so many ___ every weekend. You can always go to the ___ or cinema. 4. The ___ is there's a lack of stillness and ___. 5. Where I live, there's a bit of a ___ it's like a small ___. 6. London is one constant ___. The ___ is always packed.

Отже, на етапі «Прослуховування» використовуються рецептивно-репродуктивні завдання, в яких учні мають прослухати подкаст два рази і самостійно виконати завдання відповідно до мети аудіювання. Розроблені вправи націлені розвивати у учнів вміння використовувати власні фонові знання для прогнозування змісту аудіотексту та перевіряти свої передбачення, розрізняти представлену інформацію; відокремлювати основні факти від вторинних; розпізнавати певні деталі змісту (відповідно до завдання), логічно мислити; встановлювати взаємозв'язок між фактами.

Етап 3: Після прослуховування

На даному етапі використовуються завдання на перевірку, аналіз змісту аудіотексту, доповнення, оцінку тощо. Наступні завдання можуть використовуватись на етапі після прослуховування: використовуючи план, складіть діалог чи монолог за аналогією з прослуханим матеріалом; сформулюйте свою точку зору, обґрунтуйте її та висловіть свою думку щодо почутого; зробіть короткий переказ тексту (4-5 речень); дайте відповідь на запитання щодо змісту тексту. Наведемо приклади.

Вправа 9. Work in groups of three and create a list of things/people a person who comes from Ukraine will miss living abroad. Explain your choice.

Вправа 10. Work in pairs. Imagine one of you has been living abroad for a year. Role-play an interview.

Вправа 11. What are the best and the worst things about the place where you live?

Отже, вправи третього етапу є комунікативними та мають на меті трансформувати отриману учнями інформацію на етапі прослуховування подкасту у виконання іншої мовленнєвої діяльності, а саме говоріння, читання чи письма. Виконання вправ може здійснюватися у будь-якому режимі та мати ігровий характер.

Таким чином, подкастинг як нова технологія навчання є ефективним засобом форрозвитку аудитивних умінь старшокласників. Поетапна методика формування аудитивних умінь засобами подкастів перевірена нами експериментально. Розроблений комплекс вправ був успішно впроваджений у навчальний процес старшокласників загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 м. Хмельницького. Для активізації процесу розвитку аудитивних умінь засобами англomовних навчальних подкастів вчителем використовуються необхідні методи, етапи роботи з подкастом, а також система вправ для розвитку умінь даного виду мовленнєвої діяльності.

2.3 Динаміка та результати експериментальної роботи

Відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної [24] та Програми для загальноосвітніх навчальних закладів [45], учні старшої школи (10-11 класи) спрямовані на досягнення рівня B1 за стандартної підготовки в загальноосвітньому навчальному закладі чи рівня B2 за умови профільної підготовки. Щодо рівня B1, учень здатен зрозуміти фактичну інформацію про звичайні щоденні або пов'язані з певною діяльністю теми, сприймаючи як загальні повідомлення так і конкретні деталі, якщо мова чітко сформульована в загальновизнаному акценті. Учень може зрозуміти основні положення чіткої стандартної вимови на знайомі речі, що регулярно зустрічаються в роботі, в школі, дозвіллі тощо. На рівні B2 учень може розуміти стандартну розмовну

мову, живу або трансльовану чи в аудіо записі як на знайомі, так і нові теми, з якими зазвичай стикаються в особистому, соціальному, або професійному житті. Лише сильний фоновий шум, неадекватна структура дискурсу та/або специфічне ідіоматичне використання впливає на здатність розуміти тексти. Учень також може зрозуміти основні ідеї на конкретні, так і на абстрактні теми за стандартної вимови, включаючи дискусії у певній галузі спеціалізації.

Відповідно до Програми ЗНО з англійської мови учень:

- розуміє основну думку складних за змістом та структурою висловлень на конкретні та абстрактні теми, зокрема на ті, які відповідають обраному профілю, якщо мовлення нормативне;
- стежить за поширеним висловленням і складною аргументацією в дискусії за умови, що тема досить знайома, а напрям дискусії позначено чіткими маркерами;
- докладаючи певних зусиль, розуміє більшу частину сказаного іншими людьми, але може мати труднощі у спілкуванні з досвідченими користувачами виучуваної мови, якщо вони жодним чином не модифікують своє мовлення.

З метою експериментальної перевірки ефективності комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами англомовних навчальних подкастів та доведення ефективності його використання у процесі навчання іноземної мови нами було організовано та проведено експеримент.

Експериментальна перевірка ефективності комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами англомовних навчальних подкастів була проведена відповідно до таких основних фаз експериментального дослідження:

- 1) організація експерименту;
- 2) реалізація експерименту;
- 3) констатація результатів дослідження;
- 4) інтерпретація отриманих результатів [5].

На етапі організації експериментального навчання було визначено мету та завдання експерименту, відібрано експериментальний матеріал та учасників, визначено критерії оцінювання.

Метою експерименту була перевірка ефективності комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами англомовних навчальних подкастів та доведення ефективності його використання у процесі навчання іноземної мови.

Для досягнення мети було визначено завдання експерименту:

- 1) визначити критерії оцінювання рівня розвитку аудитивних умінь учнів старших класів;
- 2) провести доекспериментальний зріз для оцінки вихідного рівня сформованості аудитивних умінь старшокласників;
- 3) здійснити експериментальне навчання на основі розробленого нами комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь;
- 4) провести післяекспериментальний зріз для визначення досягнутого рівня аудитивних умінь;
- 5) шляхом обчислення та аналізу отриманих результатів;
- 6) зробити відповідні висновки.

Розроблений комплекс вправ був успішно впроваджений у навчальний процес старшокласників загальноосвітньої школи I-III ступенів №21 м. Хмельницького. Респондентами стали 60 учнів 11 класів, які були поділені на контрольну (КГ) та експериментальну групи (ЕГ). У кожній групі налічувалося по 30 учнів. Експериментальна й контрольна групи добиралися з однаковим рівнем мовленнєвої підготовки. У контрольній групі навчання здійснювалося лише за чинною програмою, а в експериментальній – з використанням комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами англомовних навчальних подкастів.

Для того, щоб констатувати рівень розвитку аудитивних умінь учнів експериментальної та контрольної груп під час експерименту проведено передекспериментальний та післяекспериментальний контрольний зріз, що

полягав у виконанні контрольних тестових завдань (Додаток Б). Ми використали відомі у методиці прийоми тестування [32], такі як: запитання-відповідь, правильно-неправильно, множинний вибір, заповнення пропусків (доповнення), добір-зіставлення, трансформування тощо. Характерною рисою тестів є відсутність зразків виконання та недоступність для учнів ключів відповідей, оскільки нам важливо виявити і проконтролювати об'єктивний рівень знань учнів без можливості підказок і списування. Кількість питань тесту становить 10, кожне з яких оцінюється у 1 бал. Система контрольних завдань представлена у Додатку Б.

Перевірка тесту здійснюється викладачем шляхом порівняння відповідей тестованого з ключем та оцінюється за формулою:

$$p = \frac{x}{n} * 100\%$$

де p – число правильних відповідей у процентах; x – кількість тестових завдань, на які тестований відповів правильно; n – кількість тестових завдань, на які треба було відповісти. Отримана кількість балів трансформується у п'ятибальну шкалу: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», «погано»:

90-100 балів – відмінно;

70-89 балів – добре;

50-69 бали – задовільно;

0-49 балів – незадовільно.

Для об'єктивності оцінювання рівня розвитку аудитивних умінь учнів було використано середній коефіцієнт навченості (K), за В. Беспальком [5]:

$$K=A/N,$$

де A – кількість правильних відповідей, а N – максимально можлива кількість балів за яким виконання завдання. При цьому виконання завдань вважалось задовільним, якщо K становило не менше 0,7 (70%).

Для якісної оцінки вмінь необхідно розробити відповідні *критерії оцінювання*. Керуючись відомими у методиці підходами до визначення таких критеріїв (Н. Гез [18] та О. Тарнапольський [55]), ми частково модифікували їх, щоб у контексті нашого дослідження провести оцінювання рівня розвитку аудитивних умінь старшокласників. Таким чином, ми визначили такі критерії для оцінювання аудитивних умінь учнів старших класів:

а) вміння розуміти повний зміст аудіоповідомлення (рівень детального розуміння), що передбачає розуміння всіх деталей змісту повідомлення, вияв здогадки про значення незнайомих мовних одиниць з контексту повідомлення, визначення теми та змісту подкасту, висловлення аргументованої власної думки;

б) вибіркові (селективні) уміння, коли учня цікавлять лише окремі, конкретні деталі аудіотексту;

в) уміння розуміти текст загалом (глобальне розуміння), що передбачає розуміння структури, змісту висловлювання, виокремлення головної інформації, визначення послідовності основних подій та передачу основної інформації.

г) уміння критичного розуміння тексту (уміння розуміти підтекст, давати критичну оцінку почутому, висловлювати власну думку).

Означені критерії ґрунтуються на вимогах зазначених у ЗЄР [24] та Програмі для іноземної мови для старшої школи [45], і є сукупністю кількісних та якісних параметрів для оцінювання рівня розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи.

Результати проведених експериментальних завдань дозволили визначити критерії розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи за *рівнями*: високий, середній, достатній, низький. Характеристика рівнів розвитку та еквівалент в балах представлений у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Характеристика рівнів розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи

Бали	Рівні	Зміст
90-100	Високий	Учень розуміє основний зміст аудіотексту, яке може містити невелику кількість незнайомих для нього слів, про значення яких можна здогадатись з контексту. Розуміє основний зміст чітких повідомлень різного характеру та рівня складності. Уміє знаходити в аудіотекстах з незнайомим матеріалом необхідну інформацію, подану у вигляді оціночних суджень, опису, аргументації.
70-89	Середній	Учень розуміє основний зміст стандартного тексту в межах тематики ситуативного мовлення яке може містити певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися з контексту. В основному сприймає на слух експліцитно подану інформацію.
50-69	Достатній	Учень розуміє основний зміст поданих у нормальному темпі невеликих за обсягом аудіотекстів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися
0-49	Низький	Учень розпізнає на слух окремі прості непоширені речення й мовленнєві зразки, побудовані на вивченому мовному матеріалі в мовленні, яке звучить в уповільненому темпі

Фаза реалізації педагогічного експерименту охоплювала три етапи: доекспериментальний, експериментальний та післяекспериментальний. Його структуру подано у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Структура педагогічного експерименту

№	Етапи	К-сть годин	Завдання
1.	Доексперим. зріз	1 год	Визначити вихідний рівень розвитку аудитивних умінь
2.	Експеримент. навчання	10 год	Перевірити загальну ефективність комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами англомовних навчальних подкастів
3.	Післяексперим. зріз	1 год	Визначити досягнутий рівень розвитку аудитивних умінь після експериментального навчання.

Отже, результати доекспериментальної перевірки рівня розвитку аудитивних умінь в КГ та ЕГ наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Результати доекспериментальної перевірки рівня розвитку аудитивних умінь старшокласників

Рівень	Доекспериментальний зріз			
	КГ		ЕГ	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	4	13,3	4	13,3
Достатній	6	20,0	6	20,0
Середній	10	33,35	11	36,7
Низький	10	33,35	9	30,0
Всього	30	100	30	100

Як видно з таблиці, рівень розвитку аудитивних умінь учнів старших класів майже однаковий в ЕГ та КГ. Аналізуючи таблицю можна зробити висновок про те, що рівень розвитку аудитивних умінь більшості учнів «середній» та «низький» – 20 учнів (66,7%) в КГ та 20 учнів (66,7%) в ЕГ. Результати показали, що учні переважно розуміють основний зміст поданих у нормальному темпі невеликих за обсягом аудіо записів, побудованих на вивченому мовному матеріалі, які містять певну кількість незнайомих слів, про значення яких можна здогадатися.

Крім того, для більшості учнів важко було зрозуміти логіко-сміслову структуру аудіотексту та виділити ключові елементи в повідомленні. Лише невелика кількість учнів (4 учні в КГ та 4 учні в ЕГ) повністю справилися з поставленими завданнями, що свідчить їхні високі бали. Варто зазначити, що 33,35% учнів в КГ та 30% учнів в ЕГ розпізнають на слух лише окремі прості непоширені речення й мовленнєві зразки. Відповідно до цих результатів, можемо стверджувати, що рівень розвитку аудитивних умінь учнів старших класів на даному етапі є недостатнім.

Порівняння середнього балу по групах та коефіцієнта навченості представлено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ (доекспериментальна перевірка)

Група	Доекспериментальна перевірка	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	3,16	0,63
КГ	3,13	0,62

Середній бал в ЕГ та КГ є низьким. Це підтверджує середній коефіцієнт навченості, що не досягає потрібного рівня (0,7). Отже, результати проведеного зрізу свідчать, що учні старших класів хоча і мають певні елементарні знання та навички, проте аудитивні є недостатньо розвинені.

Упродовж формувального етапу педагогічного експерименту в ЕГ був використаний запропонований нами комплекс вправ, що базувався на застосуванні іншомовних подкастів для розвитку аудитивних умінь учнів. Експериментальне навчання тривало 5 тижнів (10 годин), що відповідало тривалості засвоєння учнями відповідної теми та календарно-тематичному плануванню. У КГ освітній процес відбувався традиційно.

Після завершення експериментального навчання було проведено післяекспериментальний зріз з метою визначення досягнутого рівня розвитку аудитивних умінь старшокласників. Був застосований такий самий алгоритм дій, як і під час доекспериментальної перевірки. Розвиток кожного з критеріїв розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи в динаміці представлено в зведеній таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Розвиток кожного з критеріїв розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи в динаміці

Критерій	Рівень	КГ				ЕГ			
		Доексперим. зріз		Післяексперим. зріз		Доексперим. зріз		Післяексперим. зріз	
		абс. од.	%	абс. од.	%	абс. од.	%	абс. од.	%
Вміння розуміти повний зміст повідомлення	Високий	7	23,35	7	23,35	6	20,0	12	40,0
	Достатній	7	23,35	10	33,3	7	23,35	10	33,3
	Середній	10	33,3	6	20,0	10	33,3	8	26,7
	Низький	6	20,0	7	23,35	7	23,35	-	-
Вибіркові (селективні) уміння	Високий	4	13,3	5	16,7	5	16,7	10	33,3
	Достатній	6	20,0	6	20,0	6	20,0	12	40,0
	Середній	12	40	13	43,3	13	43,3	6	20,0
	Низький	8	26,7	6	20,0	6	20,0	2	6,7
Уміння розуміти текст загалом (глобальне розуміння)	Високий	6	20,0	8	26,7	4	13,3	14	46,7
	Достатній	4	13,3	4	13,3	6	20,0	6	20,0
	Середній	6	20,0	6	20,0	12	40,0	6	20,0
	Низький	14	46,7	12	40,0	8	26,7	4	13,3
Уміння критичного розуміння тексту	Високий	2	6,7	6	20,0	3	10,0	16	53,3
	Достатній	4	13,3	7	23,35	3	10,0	8	26,7
	Середній	16	53,3	10	33,3	12	40,0	4	13,3
	Низький	8	26,7	7	23,35	12	40,0	3	6,7

Результати повторного зрізу з метою виявлення рівня розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи у кінці експериментального дослідження представлені у таблиці 2.6.

Результати, представлені у таблиці, дають підстави стверджувати, що рівень аудитивних умінь учнів старшої школи значно зріс у порівнянні з результатами у КГ. У ЕГ кількість учнів (14 учнів, що становить 46,7%), що виявили високий рівень розвитку аудитивних умінь набагато вища у порівнянні з учнями у КГ (лише 6 учнів (20%) виявили високий рівень).

Таблиця 2.6 – Рівень розвитку аудитивних умінь учнів КГ та ЕГ на кінець експерименту

Рівень	Післяекспериментальний зріз			
	КГ		ЕГ	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	6	20,0	14	46,7
Достатній	8	26,7	10	33,3
Середній	10	33,3	4	13,3
Низький	6	20,0	2	6,7
Всього	30	100	30	100

Наступним кроком стало порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ на кінець експериментального дослідження. Результати наведено у таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Порівняння середнього балу та коефіцієнта навченості в КГ та ЕГ на кінець експерименту

Група	Кінець експериментального навчання	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	4,20	0,84
КГ	3,46	0,69

З таблиці бачимо, що рівень середнього балу по групі та коефіцієнта навченості у ЕГ, де впроваджувався розроблений комплекс вправ, очевидно збільшився, що свідчить про його ефективність для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами агломовних навчальних подкастів.

Отже, розглянемо динаміку розвитку аудитивних умінь учнів після проведення експериментального навчання у КГ та ЕГ. Порівняємо отримані загальні результати у контрольній та експериментальній групах. Результати представлені у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка розвитку аудитивних умінь учнів у КГ та ЕГ

Рівень	КГ				ЕГ			
	Доексперим. зріз		Післяексперим. зріз		Доексперим. зріз		Післяексперим. зріз	
	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %	абс. од.	у %
Високий	4	13,3	6	20,0	4	13,3	14	46,7
Достатній	6	20,0	8	26,7	6	20,0	10	33,3
Середній	10	33,35	10	33,3	11	36,7	4	13,3
Низький	10	33,35	6	20,0	9	30,0	2	6,7
Всього	30	100	30	100	30	100	30	100

Очевидно, що у ЕГ відбулися значні зміни. На початку експерименти тільки 4 учні (13,3%) володіли високим рівнем розвитку аудитивних умінь, а у кінці їхня кількість збільшилася до 14 (46,7%). За отриманими результатами ми встановили, що експериментальна діяльність на основі використання комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами іншомовних подкастів у процесі вивчення іноземної мови дала позитивні результати. У КГ таких високих результатів не отримали.

З метою з'ясування достовірності отриманих результатів порівнюємо середній коефіцієнт навченості учнів між контрольною та експериментальною групами на початку експерименту і у кінці. Результати наведено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Порівняльна таблиця середніх показників на початку та у кінці експериментального навчання учнів старших класів

Група	Доексперим. зріз		Післяексперим. зріз		Приріст	
	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості	Середній бал у групі	Середній коефіцієнт навченості
ЕГ	3,16	0,63	4,20	0,84	1,04	0,21
КГ	3,13	0,62	3,46	0,69	0,33	0,07

З таблиці бачимо, що наведені дані свідчать про недостатній рівень сформованості аудитивних умінь на початку експерименту в учнів експериментальної та контрольної груп. Так, середній коефіцієнт навченості в експериментальній групі склав 0,63, у контрольній групі – 0,62.

Після проведення експериментального навчання всі учні експериментальної групи досягли й перевищили мінімальний рівень навченості за В. Беспальком – 0,84, тоді як учні контрольної групи не досягли мінімального рівня – 0,69. Приріст коефіцієнта навченості в експериментальній групі склав 0,21 (середній бал по групі збільшився на 1,04), а в контрольній групі – 0,07 (середній бал по групі збільшився на 0,33).

Отже, експериментальна перевірка ефективності комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами подкастів досягла поставленої мети і завдань експерименту. По-перше, було експериментально підтверджено доцільність розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами подкастів. По-друге, було експериментально підтверджено навчальний потенціал розробленого комплексу вправ у реальних умовах.

ВИСНОВКИ

Окреслені у вступі завдання дослідження було виконано у повному обсязі, результати проведеного експерименту свідчать про те, що мета дослідження досягнута.

1. На сучасному етапі розвитку методичної науки аудіювання розглядається як фундаментальне вміння, оволодіння яким є важливою умовою навчання іноземної мови в цілому. На підставі узагальнення наукових підходів було проаналізовано зміст, етапи та систему вправ для навчання аудіювання учнів старшої школи на уроках іноземної мови. Встановлено, що аудіювання – це вид мовленнєвої діяльності, що являє собою цілеспрямований процес сприймання та розуміння чужоземного мовлення на слух. Розглянуто основні види та механізми процесу аудіювання. Проаналізовано зміст поняття «аудитивне вміння», що являє собою мовленнєве вміння, необхідне для сприймання та розуміння усних повідомлень.

Огляд науково-методичної літератури з проблеми дав змогу визначити основні етапи навчання аудіювання (підготовчий етап або етап до прослуховування (prelistening), безпосереднє прослуховування аудіотексту (listening) та виконання завдань після прослуховування (post-listeningtasks)) та охарактеризувати типи вправ, що використовуються на кожному з етапів навчання. Розглянуто критерії відбору текстів для навчання аудіювання учнів старшої школи на уроках іноземної мови.

2. У процесі дослідження встановлено, що використання навчальних подкастів забезпечує розвиток аудитивних умінь старшокласників на основі цікавих за змістом автентичних матеріалів та вирішує низку методичних завдань на занятті з іноземної мови. Подкаст (Podcast) – це цифровий медіа-файл або низка файлів, які розташовуються на певному ресурсі в мережі Інтернет для відтворення на портативних медіа-програвачах або персональних комп'ютерах. Розглянуто основні види та проаналізовано переваги подкастів у порівнянні з

традиційними матеріалами для аудіювання, а саме: актуальність, автономність, автентичність та багатофункціональність.

Проаналізовано найпопулярніші інтернет-ресурси, які пропонують подкасти, з огляду на їх використання для навчання іноземної мови старшокласників. Розглянуто етапи роботи з навчальним подкастом та критерії його відбору для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи.

3. Розроблено комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англomовних навчальних подкастів. Було обрано англomовні навчальні подкасти розміщені на сайтах LearnEnglish by the British Council та The English We Speak, оскільки вони мають три рівні складності та забезпечують досягнення рівнів B1 до B2, а отже можуть бути використанні у навчанні учнів старших класів. Створюючи комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи, ми спирались на виділені вченими етапи навчання аудіювання та етапи роботи над подкастом, критерії відбору англomовних навчальних подкастів, а також типологію вправ для навчання аудіювання, інтерпретуючи її до мети нашого дослідження. Тематика подкастів обиралася відповідно до тем, зазначених у календарно-тематичному плануванні уроків англійської мови, а також враховувалися теми, зазначені у програмі ЗНО. Таким чином, комплекс вправ включає вправи, розроблені до 5 подкастів. Тематика подкастів обиралася в межах загальної теми «Family Relationship» розрахованої на 10 год.

4. Здійснено експериментальну перевірку ефективності розробленого комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англomовних навчальних подкастів. За отриманими результатами у ході формульовального експерименту встановлено, що експериментальна діяльність на основі впровадження в навчальний процес комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь старшокласників засобами подкастів досягла поставленої мети і завдань експерименту. У ЕГ відбулися значні зміни: на початку експерименту тільки 4 учні (13,3%) володіли високим рівнем розвитку аудитивних умінь, а у кінці – їхня кількість збільшилася до 14 (46,7%). Результати контрольного зрізу

виявили, що після проведення експериментального навчання всі учні ЕГ досягли й перевищили мінімальний рівень навченості за В. Беспальком – 0,84, тоді як учні КГ не досягли мінімального рівня – 0,69. Приріст коефіцієнта навченості в експериментальній групі склав 0,21 (середній бал по групі збільшився на 1,04), а в контрольній групі – 0,07 (середній бал по групі збільшився на 0,33).

Отже, експериментальна перевірка запропонованого комплексу вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої школи засобами англомовних навчальних подкастів відбулася успішно.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения иностранным языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – Москва : Издательство ИКАР, 2009. – С. 24.
2. Бабанский Ю. К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1985. – 208 с.
3. Балтіна О. Б. Подкасти як засіб вивчення та викладання англійської мови. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1702/1/Baltina%20Olena%200%20> (дата звернення 28.10.2021).
4. Бацевич Ф. С. Основы коммуникативной лингвистики: учебник / Ф. С. Бацевич. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
5. Беспалько В. П. Опыт разработки и использования критериев качества усвоения знаний / В. П. Беспалько // Советская педагогика. – 1968. – № 4. – С. 52-69.
6. Бецько О. С. Дидактичні та методичні засади інтеграції подкастів в процес навчання іноземної мови у вищій школі. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/node/1074> (дата звернення 17.08.2021).
7. Бим И. Л. Теория и практика обучения иностранному языку в средней школе / И. Л. Бим. – Москва : Издательство ИКАР, 1984. – 178 с.
8. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Бирюк Ольга Василівна – К., 2005. – 196 с.
9. Бігич О.Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні / О. Б. Бігич // Іноземні мови. – 2012 (70). – № 2. – С. 19–30.
10. Блохина Е. В. Некоторые вопросы обучения аудированию / Е. В. Блохина // Иностранные языки в школе. – 1998. – № 2. – С.13–24.

11. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку) : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Н. Ф. Бориско. – К., 2000. – 508 с.
12. Бочкарьова О. Ю. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови професійно спрямованого аудіювання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. Ю. Бочкарьова. – Київ : Київ. нац. лінгвіст. ун-т., 2007. – 281 с.
13. Валуєва І. В. Сучасні аспекти навчання аудіювання майбутніх учителів початкової школи / І. В. Валуєва // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Педагогічні науки. – Херсон, 2015. – Вип. 67. – С. 302–307.
14. Вдовіна Т. О. Методика навчання майбутніх учителів іноземної мови читання англійських художніх текстів: автореф. дис ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Т. О. Вдовіна. – Київ, 2003. – 23 с.
15. Вікович Р. І. Лінгвістичні передумови навчання аудіювання та обговорення англомовних теленовін / Р. І. Вікович // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки». – Чернігів: ЧДПУ, 2009. – № 63. – С. 44–48.
16. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий / П. Я. Гальперин // Исследования мышления в советской психологии / под ред. В. А. Артемова. – М. : Наука, 1966. – 252 с.
17. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам : [пособие для учителя] / Н. Д. Гальскова. – М. : Аркти-Глосса, 2000. – 165 с.
18. Гез Н. И. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, И. М. Кошман, А. А. Миролубов. – М. : Высш. шк., 1982. – 373 с.

19. Глухов Б. А. Термины методики преподавания русского языка как иностранного : словарь / Б. А. Глухов, А. Н. Щукин. – М. : Русский язык, 1993. – 369 с.
20. Говорун С. В. Развитие навыков и умений аудирования у студентов востоковедов, изучающих английский язык: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / С. В. Говорун. – Санкт-Петербург, 2016. – 270 с.
21. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] : постанова кабінету міністрів України від 14 січня 2004 р. № 24 // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=24-2004-%EF> (дата звернення 28.11.2021).
22. Дячук Н. Особливості формування англомовної аудитивної компетентності старшокласників / Н. Дячук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – 2017. – № 4. – С. 27–33.
23. Елухина Н. В. Подготовка учебного текста для аудирования / Н. В. Елухина, И. Г. Каспарова // Иностранные языки в школе. – 2004. – № 2. – С. 40–47.
24. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий керівник українського видання доктор пед. наук, професор С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
25. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною компетентністю в аудіюванні / І. П. Задорожна // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2013. – № 1. – С. 89–96.
26. Зимняя И. А. Психологическая характеристика говорения и слушания как видов речевой деятельности / И. А. Зимняя // Иностранные языки в школе. – 1973. – № 4. – С. 66–72.
27. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку / И. А. Зимняя. – М. : Русский язык, 1989. – 219 с.

28. Златніков В. Г. Методика навчання професійно орієнтованого аудіювання англійською мовою курсантів вищих військових навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / В. Г. Златніков. – Київ, 2012. – 230 с.
29. Ильина В. И. К вопросу об изучении вариантов речи / В. И. Ильина // Вопросы психологи. – 1989. – № 6. – С. 10–16.
30. Кардашова Н. В. Роль лінгвосоціокультурної компетентності у фаховій підготовці майбутні учителів іноземної мови / Н. В. Кардашова // Молодий вчений. – 2017. – № 5(45). – С. 365–368.
31. Климентенко А. Д. Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / А. Д. Климентенко, А. А. Мирюлюбов. – М. : Педагогика, 1981. – 456 с.
32. Кміть О. В. Тестовий контроль аудитивних умінь учнів немовних факультетів вищого педагогічного навчального закладу (II курс, англійська мова): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.02 / О.В. Кміть. – Київ, 2000. – 22 с.
33. Князева Л. І. Аудіювання при вивченні іноземних мов / Л. І. Князева // Педагогічний вісник. – 1998. – № 3. – С.44–45.
34. Колесникова И. Л. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – СПб., 2001. – 224 с.
35. Кост Д. Оригинальные тексты и материалы на продвинутом этапе обучения / Кост Д. // Вопросы методики обучения иностранному языку за рубежом. – Москва : Просвещение, 1978. – С. 123–129.
36. Кочан І. М. Словник-довідник із методики викладання української мови / І. М. Кочан, Н. М. Захлюпана. – Львів, 2005. – 306 с.
37. Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів з іноземних мов у системі загальної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://osvita.ua/school/estimation/2395/> (дата звернення 28.11.2021).
38. Леонтьев А. А. Слово в речевой деятельности / А. А. Леонтьев. – М. : Наука, 1965. – 246 с.

39. Ляховицкий М. В. Технические средства в обучении иностранным языкам / М. В. Ляховицкий. – М. : Просвещение, 1981. – 144 с.
40. Мартиненко О. Є. Психолінгвістичні передумови формування англомовної аудитивної компетентності у майбутніх перекладачів / О. Є. Мартиненко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – Чернігів, 2015. – Вип. 131. – С. 79–83.
41. Матвеева Т. П. Учебный текст и его коммуникативно-практические функции / Т. П. Матвеева // Текст в обучении русскому языку как иностранному : Межвуз. сб. науч. трудов гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена. – СанктПетербург : Образование, 1994. – С. 22–26.
42. Мацнєва О. А. Навчання майбутніх учителів розуміння англійського мовлення з національними та регіональними типами вимови : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. А. Мацнєва. – К., 2009. – 164 с.
43. Ніколаєва С. Ю. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах / С. Ю. Ніколаєва. – К, 1996. – 96 с.
44. Параєва Н.Б. Обучение аудированию аутентичных текстов на немецком языке учащихся VII класса средней школы : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Н. Б. Параєва. – Санкт-Петербург, 2001. – С. 91–106.
45. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов : іноземні мови. 2-12 класи. – К. : ВТФ «Перун», 2005. – 208 с.
46. Сіваченко О. О. Навчання аудіювання англомовних драматичних творів учнів старших курсів мовних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / О. О.Сіваченко. – Київ, 2009. – 284 с. /205.
47. Скляренко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3–98.
48. Следников Б.П. Обучение аудированию иноязычной речи в средней школе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02/ Б. П. Следников. – Москва, 1973. – 25 с.

49. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч.посіб. / кол.авторів за ред. М. І. Пентиліук – К. : Ленсвіт, 2015. – 320 с.
50. Смелякова Л. П. Концепция отбора художественного текстового материала для языкового вуза / Л. П. Смелякова // Иноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 23–28.
51. Соловова. Е. Н. Методика обучения иностранным языкам : базовый курс лекций / Е. Н. Соловова. – М. : Просвещение, 2002. – 239 с.
52. Старостенко О. В. Розвиток аудитивних умінь російської мови в англomовних учнів негуманітарних спеціальностей : дис. ... канд. пед .наук : 13.00.02 / Старостенко О. В. – Херсон, 2008. – 250 с.
53. Суздалева Е. С. Формирование умений аудирования лекций медико-биологического профиля при обучении студентов-иностранцев на среднем этапе : автореф. дис. ...канд. пед. наук / Е. С. Суздалева. – Москва, 1998. – 27 с.
54. Сучасна технологія навчання іншомовного матеріалу в середніх навчальних закладах / уклад. С. Ю. Ніколаєва. – Київ, 1999. – 191 с.
55. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч.посіб. / О. Б. Тарнопольський. – К. : Фірма "ІНКOC" , 2006. – 248с.
56. Фіцула М.М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2009. – 560 с.
57. Формирование у студентов умений и навыков устной речи, чтения и письма на иностранном языке : учеб. пособие / под ред. Л. Л. Ковтун, Л. М. Архипенко, Н. Г. Ананьева, Т. И. Колобова. – Ростовн/Д., 1978. – 96 с. /253
58. Шевкопляс Л. В. Формування англomовної компетенції в аудіюванні майбутніх учителів у процесі самостійної роботи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Л. В. Шевкопляс. – Київ, 2017. – 265 с.
59. Щокіна Т. Аудіювання як один із видів мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови / Т. Щокіна // Молодь і ринок. – 2004. – № 5(112). – С. 79–82.

60. Щукина И. В. Интернет в обучении аудированию на уроках английского языка / И. В. Щукина, Н. В. Ульянова, А. Г. Ходакова // Материалы Международной научно-практической конференции для преподавателей английского языка 20–22 сентября 2013 г. – Тула, 2013. – С. 112–123.

61. Юдіна О. В. Методика навчання майбутніх менеджерів міжкультурного спілкування німецькою мовою : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. В. Юдіна. – Київ, 2012. – 23 с.

62. Better at English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.betteratenglish.com/> (дата звернення: 23.06.2021).

63. Dahlhaus V. Fertigkeit Horen / V. Dahlhaus. – Munchen : GoetheInstitut, 1994. – 192 p.

64. Evans V. Upstream Pre-Intermediate B1 Student's Book / V. Evans, J. Dooley. – Express Publishing UK Ltd., 2004. – 152 p.

65. Leach J. (2006). Podcasting for schools: The basics. Retrieved January 17, 2007, from <http://education.guardian.co.uk/appleeducation/story/0,,1682639,00.html>

66. LearnEnglish by the British Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/podcasts> (дата звернення: 23.06.2021).

67. Pilott M. How to Teach a Language / M. Pilott. – Xlibris Corporation, 2013. – 156 p.

68. Podcast Directory [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.npr.org/> (дата звернення: 23.06.2021).

69. Podcasting for ELT [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.teachingenglish.org.uk/think/articles/podcasting-elt>

70. Podcastsinenglish.com [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.podcastsinenglish.com/> (дата звернення: 23.06.2021).

71. Rost M. Teaching and Researching Listening / M. Rost. – Pearson Education Limited, 2011. – 407 p.

72. Six Minute English [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bbc.co.uk/learningenglish/english/features/6-minute-english> (дата обращения: 23.06.2021).

73. The English We Speak [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.bbc.co.uk/programmes/p02pc9zn/episodes/downloads> (дата обращения: 23.06.2021).

74. Vandegrift L. Teaching and Learning Second Language Listening. Metacognition in action / Vandegrift L., Goh Ch. C. M. – New York, London : Routledge, 2012. – 315 p.

Додаток А

Комплекс вправ для розвитку аудитивних умінь учнів старшої коли засобами англомовних навчальних подкастів LearnEnglish by the British Council та The English We Speak

Meeting an old friend

Listen to the conversation between two old friends to practise and improve your listening skills.



Рис. А.1 – Подкаст LearnEnglish by the British Council. Episod 1

<https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/writing-home/episode-01>

Exercise 1. Work with a partner. You are going to listen to short conversation between two old friends. Circle the correct explanation for the words in CAPITAL letters.

1. It's been AGES.
a. a long time b. a short time
2. It DIDN'T WORK OUT.
a. was successful b. was not successful
3. The dream job wasn't really A DREAM.
a. perfect b. boring

4. It's **CRAZY** expensive.
 - a. a little
 - b. very
5. Time **FLIES**.
 - a. goes quickly
 - b. goes slowly
6. You should **COME ROUND** to the house.
 - a. go outside
 - b. visit

Exercise 2. Look at the photo and say what two old friends may talk about. Are they happy to see each other? What do you usually talk about with your friends?

Exercise 3. Listen to the podcast and check your ideas.

Exercise 4. Listen to the podcast and say whether the sentences are true or false?

4. Patrick and Selina have never met each other before.
5. Selina still lives in London.
6. Selina didn't like her job in London.
7. Selina is living with her parents.
8. Patrick also went to London.
9. Selina is surprised that Patrick is married.
10. Patrick has a daughter named Marigold.
11. Patrick invites Selina to his house.

Exercise 5. Listen again. Write the correct number to fill the gaps.

1. They have not seen each other for over ... years.
2. Selina was in London for ... years.
3. Selina has been back for ... months.
4. Patrick has been married for ... years.
5. Patrick's children are ... and ... years old.

Exercise 6. Discussion: Do you keep in touch with old friends.

Episode 02

In episode 2, Mei writes to her family about Milton. What do you think she says about him?

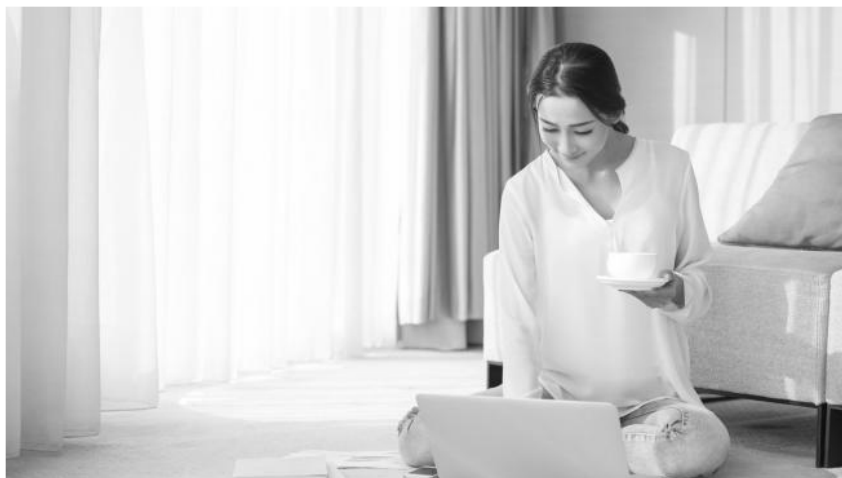


Рис. А.2 – Подкаст LearnEnglish by the British Council. Episod 2
<https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/writing-home/episode-02>

Exercise 1. You are going to listen to Mei telling her family about Milton. What do you think she says about him?

Exercise 2. Match the definitions (a–h) with the vocabulary (1–8).

Vocabulary

Definition

- | | |
|--------------------------------|--|
| 1. to share a flat | a. a person who illegally enters buildings and steals things |
| 2. to do someone a favour | b. something that makes you feel ashamed or shy |
| 3. a burglar | c. a polite way of asking something |
| 4. I wonder if ... | d. to do something kind to help someone |
| 5. spare | e. extra; available to be used |
| 6. embarrassing | f. something fixed to a wall or door that you can hang things on |
| 7. to lend | g. to give something to someone, expecting them to give it back |
| 8. a hook | h. to live with other people |

Exercise 3. Listen to the podcast and say:

- Who is Milton?
- What can you say about Mei?
- What does Milton ask Mei about?

Exercise 4. Listen to the podcast again Write a number (1–8) to put the events in the order they are mentioned.

_____ Milton asks Mei if she can lend him some milk for his coffee.

_____ Mei tells her parents that she is trying to organise her new flat before she starts work.

_____ Mei says that she doesn't have any family or friends in London.

_____ Mei tells Milton that he should keep his key on a hook on the door.

_____ Milton asks Mei if she can keep a spare key for him.

_____ Mei says that her flat is big for one person.

_____ Milton says that his room is very small.

_____ Mei tells her parents that the first time she met her neighbour, he didn't have his key.

Exercise 5. Are the sentences true or false?

1. Mei liked Milton from the beginning.
2. Milton climbed through Mei's window when he didn't have his key.
3. Milton works early mornings.
4. Mei refuses to keep a spare key for Milton.
5. Milton doesn't like sharing a flat.
6. Mei tells her family not to worry about her

Exercise 6. Discussion: Have you ever helped your neighbour

Episode 03

In episode 3, Milton tells his brother about Mei. Why do you think he is so impressed with her?



Рис. А.3 – Подкаст LearnEnglish by the British Council. Episod 3

<https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/podcasts/series-3/episode-03>

Exercise 1. Work with a partner. You are going to listen to Luke talking about London life and the best and worst things about living there. What do you think he says about him? Look at the photo and discuss why they might be relevant to the podcast.



Рис. А.4 – Завдання 1. Episod 1

Exercise 2. Work with a partner. You are going to listen to a podcast about living abroad. Discuss the following questions:

1. Have you ever lived away from family and home? What did you miss most?
Why?

2. What might a person who comes from the UK miss living abroad?

Exercise 3. Listen to the podcast and check your ideas.

Exercise 4. Listen to the podcast and say how the speaker would answer the questions in Pre-listening.

Exercise 5. Listen to the podcast and say:

- How does Luke feel about living in London?
- How long has Luke been living in London?.
- What does Luke say about Hackney, the area where he lives now?

Exercise 6. Listen again and answer the questions:

1. For Luke, what is the best thing about living in London?

- a. His local community
- b. The transport
- c. His work

2. For Luke, what is the worst thing about living in London?

- a. There are so many tourists.
- b. It's so busy and hectic.
- c. The restaurants are so expensive?

Exercise 7. Listen again. What do the words local community / rush hour / quietness refer to?

Exercise 8. Listen again and complete the sentences:

1. Generally, people don't ___ in central London. They might ___ there, but they don't visit there. 2. I live slightly on the ___. It takes me ___ to get into town. 3. There

are so many ___ every weekend. You can always go to the ___ or cinema. 4. The ___ is there's a lack of stillness and ___. 5. Where I live, there's a bit of a ___ it's like a small ___. 6. London is one constant ___. The ___ is always packed.

Exercise 9. Work in groups of three and create a list of things/people a person who comes from Ukraine will miss living abroad. Explain your choice.

Exercise 10. Work in pairs. Imagine one of you has been living abroad for a year. Role-play an interview.

Exercise 11. What are the best and the worst things about the place where you live?

Episode 12

In episode 12, Milton writes to his brother as he starts his new job. Why do you think he is worried about their mother?



Рис. А.5 – Подкаст LearnEnglish by the British Council. Episod 12

<https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/writing-home/episode-12>

Exercise 1. You are going to listen to Milton talking about his new job. Why do you think he is worried about their mother?

Exercise 2. Match the definitions (a–h) with the vocabulary (1–8).

- | | |
|------------------|---|
| 1. to book | a. to reserve a room, seat, etc. for a particular time in the future |
| 2. an extra | b. the hair that some men have on the lower part of their face |
| 3. craic | c. an Irish word for fun conversation |
| 4. a scar | d. an actor in a film who is usually in the background and does not speak |
| 5. weird | e. a room with special equipment where films, music recordings, etc. are made |
| 6. a studio | f. a mark left on the body after an injury, cut, etc. |
| 7. to snore | g. to breathe in a noisy way when you are sleeping |
| 8. a beard | h. strange; unusual; unexpected in an uncomfortable way |

Exercise 3. Listen to the podcast and write a number (1–8) to put the events in the order they are mentioned.

- ___ Milton tells Alfredo that their mother is going to hospital.
- ___ Michael and Milton talk about football.
- ___ Michael and Milton talk about the filming of *Game of Thrones*.
- ___ Milton tells Alfredo that he has got a job in *Game of Thrones*.
- ___ Milton meets one of his roommates, Michael.
- ___ Milton returns to the hostel and his roommates are sleeping.
- ___ Milton goes for a walk around Belfast.
- ___ Milton checks in at the hostel.

Exercise 4. Listen to the podcast and circle the best answer.

1. Where is *Game of Thrones* being filmed?
 - a. Belfast
 - b. London
 - c. Dublin
2. How long will Milton be working on *Game of Thrones*?
 - a. 1 week

- b. 3 weeks
 - c. 3 months
3. What sort of room does Milton have at the hostel?
- a. a single room
 - b. a double room
 - c. a shared room
4. What do a lot of the male *Game of Thrones* actors have?
- a. short hair
 - b. a beard
 - c. sunglasses
5. What football team does Michael support?
- a. Manchester City
 - b. Manchester United
 - c. Brazil
6. Who does Michael say was the best football player in the world?
- a. Ronaldo
 - b. Pelé
 - c. George Best
7. What time do the actors have to start getting their make-up on?
- a. 2 a.m.
 - b. 6 a.m.
 - c. 2 p.m.
8. Which famous ship is there a museum about in Belfast?
- a. the Titanic
 - b. the Britannic
 - c. HMS Belfast

Exercise 5. Discussion: Have you ever had to travel for work?

Episode 14

Mei speaks up at work in episode 14, and Milton gets some bad news. What do you think has happened?



Рис. А.6 – Подкаст LearnEnglish by the British Council. Episod 14
<https://learnenglish.britishcouncil.org/general-english/audio-series/writing-home/episode-14>

Exercise 1. Work with a partner. You are going to listen to Mei speaking up at work in episode 14, and Milton getting some bad news. What do you think has happened?

Exercise 2. Work with a partner. What is bad news for you? What do you do when you get bad news?

Exercise 3. Listen to the podcast and check your ideas.

Exercise 4. Listen to the podcast and write a number (1–8) to put the events in the order they are mentioned.

___ Mei is glad that her family and friends are happy and healthy.

___ Mei tells Jiang that she had dinner with Robert.

___ Steve tells Mei that he will think about the problem.

- ___ Mei tells Jiang about Milton's friend Carolina.
- ___ Mei tells Jiang that Milton's mother is ill.
- ___ A delivery man arrives with a parcel.
- ___ Mei tells Steve that she doesn't feel part of the team when he says 'the guys'.
- ___ Mei tells Jiang that she decided to do something about her problems at work.

Exercise 5. Listen again and answer the questions:

1. Who gave Mei some good advice about her problems at work?
 - a. Jiang
 - b. Robert
 - c. Milton
2. Who is Mei bossy to?
 - a. Jiang
 - b. Robert
 - c. Milton
3. Who is Steve talking about when he says 'the guys'?
 - a. all the men in the team
 - b. all the women in the team
 - c. everyone in the team
4. Who is the parcel for?
 - a. Milton
 - b. Mei
 - c. Carolina
5. Who signs for the parcel?
 - a. Milton
 - b. Mei
 - c. Carolina
6. Who is Milton going to visit in America?
 - a. Carolina

- b. his brother
- c. his mother

Exercise 6. Discussion: Have you ever spoken up at work?

Додаток Б

**Контрольні тестові завдання для визначення рівня розвитку
аудитивних умінь учнів старших класів**

Доексперентального зріз

Task 1. You will listen to three short recordings and for each recording you have to choose the best of three pictures. You can listen to the audio twice.

https://www.examenglish.com/PET/pet_listening_part1.htm

1. What will the weather be like at the weekend?



2. What did the woman do on holiday?



3. What do they need to buy?



Task 2. You will hear two friends talking about buying a new camera. Where does the woman recommend buying one

https://www.examenglish.com/PET/b1_preliminary_listening_part2.htm

A. From a website B. From a mall C. From a local shop

Task 3. You will hear a radio interview with the manager of a summer activity course. For each question, choose the correct answer.

https://www.examenglish.com/PET/pet_listening_part2.htm

1. This year, the course will run for...

- A. six weeks.
- B. seven weeks.
- C. eight weeks.

2. The problem last year was that...

- A. few people wanted to attend.
- B. there were too few workers.
- C. there was nothing to do on rainy days.

3. This, year, for the first time, children will...

- A. do creative activities.
- B. do new outdoor sports.
- C. organise events.

4. Molly doesn't think children will come for six weeks because...

- A. it's too expensive.
- B. they will do the same activities again and again.
- C. their parents will want to spend time with them.

5. The course isn't open to teenagers because...

- A. Molly thinks they aren't interested in the activities which are available.
- B. Molly thinks they should spend time with young people of a similar age.

C. Molly's staff think that teenagers are difficult to please.

6. It's important that parents of children attending the course...

A. pay the full amount immediately.

B. choose the activities the child wants to do when they apply.

C. inform Molly about any food the child cannot eat.

Післяекспериментальний зріз

Task 1. You will listen to a short recording and you have to choose the best of three pictures. You can listen to the audio twice.

https://www.examenglish.com/PET/pet_listening_test2_part1.htm



Task 2. In task 2 you will listen to three short recordings for attitudes and opinions, and choose the right option (A, B, C). You can listen to the audio twice.

https://www.examenglish.com/PET/b1_preliminary_listening_part2_2.htm

1. You will hear two people discussing holiday plans. They both want to...

A go somewhere cheap.

B go by car.

C go abroad.

2. You will hear a woman complaining about her new French teacher. The woman thinks that her teacher...

- A. is not organized enough.
- B. is not inspiring enough.
- C. does not have enough knowledge.

3. You will hear a man talking about a woman he met recently. Why did he enjoy meeting her?

- A. They had a lot in common.
- B. She asked him interesting questions.
- C. She told interesting stories.

Task 3. You will listen to a longer recording and answer 6 multiple choice questions. You can listen to the audio twice.

https://www.examenglish.com/PET/pet_listening_test2_part2.htm

1. Adam went to bed late because...

- A. he was fixing his computer.
- B. he didn't feel tired.
- C. his son felt sick.

2. Adam's son returned to bed at...

- A. four o'clock a.m.
- B. six o'clock a.m.
- C. a quarter to seven a.m.

3. At ten to eight,

- A. Adam's alarm clock went off.
- B. Adam got up.
- C. Adam left home.

4. In the morning, Adam didn't have time to...

- A. wash.
- B. have breakfast.
- C. buy petrol.

5. Adam borrowed money to buy...

- A. a bus ticket.
- B. lunch.
- C. petrol.

6. This evening, Adam will...

- A. relax and watch TV.
- B. spend time with his family.
- C. be very busy.

Додаток В

Календарний план до підручника О.Карпюк “English 11”, рівень стандарту

Навч. Година	Розділ, Тематика	Мовленнєві Функції	Урок у нмк	Мовленнєві зразки	Лексика	Граматика	Читання	Аудіювання	Говоріння	Письмо	
27	Unit 3 FAMILY RELATION- SHIP Сім'я. Стосунки з батьками. Проблема батьків і дітей. Конфлікти в сім'ї та шляхи їх подолання.	- Висловлювати свою точку зору та аргументувати її; - висловлювати своє емоційне ставлення та з'ясувати ставлення інших до предмета обговорення; - описувати події в їхній логічній послідовності, висвітлюючи власну точку зору	Reading	Maybe he took on the values of his parents. If I were... I would... Many conflicts are caused by... It has been greatly exaggerated.	an adolescent, to assault, to blame, to escape, to interfere, to obey, to prevent, to reject, to remain, to resent, inevitable, rebellious, to be grounded, to be jailed, to run out of, in order to	3rd Conditional	ex.2,3, pp.75-77	Тексти ‘Teen Terror’, p.75, ‘George’s Story’, p. 77	ex.1, p.74 ; ex.4, 5, p.77; ex.5, p.77;	WB ex.1,2,3, pp.31-32	
28			Reading + Vocabulary					ex.7, p.78;		ex.6, p.78	ex. 2b, p.79 WB ex.4,5,6, pp.32-33
29			Grammar	If I had had time, I would have done...					Grammar Point, p.80; ex.1, p.80; ex.2, p.81; ex.7, p.82		ex.3,4, p.81; ex.5,6, p.82 WB ex.7,8, pp.33-35

30			Listening	She introduced a new approach to ... Be prepared to compromise.	an approach, an intention, a judgement, a negotiation, to annoy, to assume, irritating, to bring up		ex.3, p.83; ex.7, p.85 <i>WB ex.9, pp.35-36</i>	ex.4,5, p.84	ex.1,2, p.83;	ex.6, p.84 <i>WB ex.10, p.36</i>
Навч. Година	Розділ, Тематика	Мовленнєві Функції	Урок у нмк	Мовленнєві зразки	Лексика	Граматика	Читання	Аудіювання	Говоріння	Письмо
31	Unit 3 FAMILY RELATIONSHIP Психологи про сімейні стосунки між підлітками і батьками. Дружна сім'я — запорука		Speaking	We have a responsibility to look after... It is important to take care of...	a community, a generation, innocence, a madman, to avoid smth, to disturb, to encourage, to overcome, to recognise	3rd Conditional	ex.3, pp.86-87; ex.5a, 6, p.88 <i>WB ex.11, 12, p.37</i>		ex.1,2, p.86; ex.4, p.87; ex.5b, p.88	
32	взаєморозуміння і благополуччя у родині.		Use Your English	Активізація мовного і мовленнєвого матеріалу			ex.1, p.89		ex.4, p.91;	ex.2,3, p.90; ex.5,6, p.91 <i>WB ex.13, 14, p.38</i>
33			Use Your English	Активізація мовного і мовленнєвого матеріалу			ex.7, p.92		ex.8, p.92; ex.9, p.93	<i>WB pp.39-41</i>
34				Робота над проектом ex.10, p.93						

35	A Letter to the Editor or to the Authorities		Writing				Writing Point, p.94; ex.1, p.95; ex.2, p.96		ex.3,4, p.97	ex.5, p.97; ex.6, pp.97-98 <i>WB ex.15, 16, pp.38-39</i>
36	Рефлексія навчальної діяльності, самоконтроль та самооцінювання (Робота з мовним портфоліо)		Check Your Skills		ex.1, p.99	ex.2, p.99	ex.4, p.100	ex.3, p.100		<i>WB, Writing, p.41</i>
37	<i>Підсумкова робота з теми</i>									

